

MULTINACIONALNE KORPORACIJE U PROCESU GLOBALIZACIJE

Jugović, Valentina

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Slavonski Brod / Sveučilište u Slavonskom Brodu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:262:091314>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**



Repository / Repozitorij:

repository.unisb.hr - The digital repository is a digital collection of works by the University of Slavonski Brod.



mo
SVEUČILIŠTE U SLAVONSKOM BRODU
ODJEL DRUŠTVENO-HUMANISTIČKIH ZNANOSTI

DIPLOMSKI RAD
Specijalistički diplomski stručni studij Menadžment

Valentina Jugović
0302028328

Slavonski Brod, 2022

SVEUČILIŠTE U SLAVONSKOM BRODU
ODJEL DRUŠTVENO-HUMANISTIČKIH ZNANOSTI

DIPLOMSKI RAD
Specijalistički diplomski stručni studij Menadžment

Valentina Jugović
0302028328

Mentorica diplomskog rada:
Marina Stanić Šulentić, mag.oec.

Slavonski Brod, 2022.

I. AUTOR

Ime i prezime: Valentina Jugović
Mjesto i datum rođenja: Požega, 03.12.1998.
Adresa: Venje 16, 34340 Kutjevo

ODJEL DRUŠTVENO – HUMANISTIČKIH ZNANOSTI

II. DIPLOMSKI RAD

Naslov: Multinacionalne korporacije u procesu globalizacije

Naslov na engleskom jeziku: Multinational corporationos in the process of globalization

Ključne riječi: globalizacija, multinacionalne korporacije, Atlantic grupa

Ključne riječi na engleskom jeziku: globalization, multinational corporations, Atlantic Group

Broj stranica: 41 slika: 5 tablica: 2 priloga: 0 bibliografskih izvora: 23

Ustanova i mjesto gdje je rad izrađen: ODJEL DRUŠTVENO-HUMANISTIČKIH ZNANOSTI

Stečen akademski naziv: **stručni specijalist ekonomije**

Mentor/ica rada: Marina Stanić Šulentić, mag.oec., pred.

Obranjeno na: Odjelu društveno-humanističkih znanosti

dana _____

Oznaka i redni broj rada:

OS/2-MS-6/2022

SVEUČILIŠTE U SLAVONSKOM BRODU
ODBOR ZA ZAVRŠNI RAD

Slavonski Brod, 1. ožujka 2022.

Sveučilište - Sveučilište u Slavonskom Brodu
odjelno
organizirano:
Predmet: **Korporacijski menadžment**

ZAVRŠNI ZADATAK br. MS-3-MSŠ

Pristupnik: **Valentina Jugović (0302028328)**
Studij: **Specijalistički diplomski stručni studij: Menadžment**

Zadatak: **MULTINACIONALNE KORPORACIJE U PROCESU GLOBALIZACIJE**

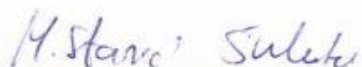
Opis zadatka:

1. UVOD
2. POJAM I ZNAČENJE GLOBALIZACIJE
3. NASTANAK I POVIJESNI RAZVOJ GLOBALIZACIJE
4. GLOBALIZACIJA U HRVATSKOJ
5. POJAM I RAZVOJ MULTINACIONALNIH KORPORACIJA
6. UTJECAJ MULTINACIONALNIH KORPORACIJA NA GLOBALIZACIJU
7. ANALIZA UTJECAJA GLOBALIZACIJE NA GOSPODARSTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ
8. LITERATURA

Zadatak uručen pristupniku: 1. ožujka 2022.
Rok za predaju rada: 1. rujna 2022.

Mentor:

Predsjednik povjerenstva za
završni ispit:


Marina Stanić Šulentić, mag.oec., pred.





IZJAVA

Izjavljujem da sam diplomski rad izradila samostalno, koristeći se vlastitim znanjem, literaturom i provedenim eksperimentima.

U radu mi je pomagala savjetima i uputama mentorica rada Marina Stanić Šulentić, mag.oec., pred. te joj iskreno zahvaljujem.

Valentina Jugović

V. J.

SAŽETAK

Multinacionalne korporacije koje su se započele razvijati u 19. stoljeću sve su više utjecale na razvoj globalizacije koja se danas sve više širi na cijeli svijet i ostavlja svoj utisak. Naravno kao i sve ona ima one koji su protiv globalizacije jer ljudi smatraju da oni žele samo profit, ali ima i one koji su za jer ne da oni žele samo profit nego žele učiniti i nešto za cijeli svijet pa tako i pomoći u društveno odgovornom poslovanju. Globalizacija je pomogla kod razvoja tehnologije što je u današnjem vremenu jako potrebno jer dolazi do brže razmjene informacija, resursa, ali i znanja. Preselili su svoje poslovanje i na druge zemlje i došlo je do izravnih inozemnih ulaganja koje šire aktivnosti poduzeća i dolazi do povećanja broja multinacionalnih korporacija i njihove moći. Također jako utječe na gospodarstvo kako svoje zemlje tako i zemalja u kojima posjeduju što je dovelo do smanjenja nezaposlenosti, a znanost i tehnologija prelaze na više niove. Jedina negativna strana koja ima u svemu tome je politika i to što su neka poduzeća monopolizirana.

Ključne riječi: Globalizacija, multinacionalne korporacije, Atlantic grupa

ABSTRACT

The multinational corporations that began to develop in the 19th century have increasingly influenced the development of globalization, which today is spreading more and more around the world and leaves its impression. Of course, like all of them, she has those who are against globalization because people think that they only want profit, but there are also those who are in favor because not only do they want profit but they want to do something for the whole world and help socially responsible business. . Globalization has helped in the development of technology, which is very necessary nowadays because there is a faster exchange of information, resources and knowledge. They have relocated their business to other countries and there has been foreign direct investment that expands the company's activities and there is an increase in the number of multinational corporations and their power. It also has a strong impact on the economy of both their countries and the countries in which they own, which has led to a reduction in unemployment, and science and technology are moving to higher levels. The only downside to all this is politics and the fact that some companies are monopolized.

Key words: Globalization, multinational corporations, Atlantic Group

SADRŽAJ

| | |
|---|-----|
| 1 UVOD | 1 |
| 2 POJAM I ZNAČENJE GLOBALIZACIJE | 2 |
| 2.1 POZITIVNI I NEGATIVNI UČINCI GLOBALIZACIJE | 3 |
| 2.2 GLOBALIZACIJA I EKONOMSKA POLITIKA | 3 |
| 2.2.1. Ekonomska politika u razvijenim zemljama u uvjetima globalizacije | 4 |
| 2.2.2. Ograničenja u vođenju ekonomske politike u zemljama u razvoju..... | 5 |
| 2.2.3. Zemlje u tranziciji u uvjetima globalizacije..... | 7 |
| 3 NASTANAK I POVIJESNI RAZVOJ GLOBALIZACIJE | 8 |
| 4 GLOBALIZACIJA U HRVATSKOJ | 12 |
| 4.1. HRVATSKA U EUROPSKOJ UNIJI | 14 |
| 4.2. EURO KAO SLUŽBENA VALUTA | 15 |
| 5 POJAM I RAZVOJ MULTINACIONALNIH KORPORACIJA | 15 |
| 5.1. POJAM MULTINACIONALNIH KORPORACIJA | 16 |
| 5.2. RAZVOJ MULTINACIONALNIH KORPORACIJA | 17 |
| 6 UTJECAJ MULTINACIONALNIH KORPORACIJA NA GLOBALIZACIJU | 18 |
| 7 ANALIZA UTJECAJA GLOBALIZACIJE NA GOSPODARSTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ | 212 |
| 7.1. GLOBALIZACIJSKI INDEKS HRVATSKE | 212 |
| 7.2. BDP U HRVATSKOJ | 244 |
| 7.3. INOZEMNA IZRAVNA ULAGANJA | 255 |
| 7.4. ANALIZA ATLANTIC GRUPE..... | 289 |
| 8 ZAKLJUČAK | 301 |
| 9 LITERATURA | 312 |
| 10 POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA | 334 |

1 UVOD

Tema ovog diplomskog rada su multinacionalne korporacije u procesu globalizacije. Kao što i sama pojam globalizacija u prijevodu znači nešto globalno, tj. ukupno i da je prisutna u cijelome svijetu te znatno utječe na gospodarstvo, ali i na ljude na koje ostavlja efektne dojmove i promjene u socijalnom i poslovnom životu. S obzirom da su multinacionalne korporacije te na kojih najviše utječe globalizacija pa će se iz toga razloga analizirati u ovome radu. Da bi to uspjeli iz analizirati koristit će se metode koje uključuju samostalno zaključivanje na temelju podataka koje prikupimo od poduzeća.

Cilj rada je proučiti općenito o globalizaciji i samim multinacionalnim korporacijama, navesti njihove prednosti i nedostatke i način na koji su nastale i razvile se na ostatak svijeta. Za primjer ćemo uzeti podatke općenito o utjecaju globalizacije na Hrvatsku kroz BPD, izravna inozemna ulaganja te jednu od najpoznatijih tvrtki iz Hrvatske i analizirati ju.

Rad se sastoji od 6 poglavlja od kojih prvih 5 dio iz teorije, a zadnje poglavlje praktični dio gdje se analizira utjecaj globalizacije. Poglavlje Pojam i značenje globalizacije je prvi dio u kojem je opisano općenito nastanak riječi globalizacija, koje joj je značenje i dodatno kako je ujecala ekonomska politika za razvijene zemlje i zemlje u razvoju. Drugi dio nosi naslov Nastanak i povijesni razvoj globalizacije gdje je opširno opisano kako se globalizacija proširila od svog nastanka pa do danas. S obzirom da je globalizacija utjecala i na Hrvatsku u 3 dijelu ćemo to i objasniti i da li je to pomoglo Hrvatskoj. Multinacionalne korporacije su 4 dio ovog rada tamo je objašnjen njegov pojam i razvoj koji se sastoji od četiri faze. Peto poglavlje donosi nam utjecaj multinacionalnih korporacija na globalizaciju i njihov zajednički razvitak. I praktični dio ovog rada se naziva Analiza utjecaja globalizacije na gospodarstvo u Republici Hrvatskoj gdje se istražio taj utjecaj, ali i dodatno još na primjeru jedne od tvrtki u Hrvatskoj.

2 POJAM I ZNAČENJE GLOBALIZACIJE

Globalizacija je riječ koju koristimo svaki dan i postala je javna krajem 20. stoljeća. "Pojam globalizacije izveden je od riječi "global" što znači ukupnost. A globalizam je način gledanja na zbivanja u globalu. Globalizacija bi tako podrazumijevala socijalni proces koji teži sveobuhvatnosti i jedinstvenosti svijeta." [1]

Poznato je to da globalizacija ne može jednako djelovati na sve države svijeta iako je prisutan u njima svima, ali samim time kako djeluje nejednako dolazi do zaostajanja nekih država u razvoju. Zbog toga što imaju države koje čuvaju svoju tradiciju, jezik, kulturu i sl., a globalizacija djeluje transnacionalno i transsocijalno. Globalizacija ukazuje na izmjene u gospodarstvu, tehnologiji i društvu što u današnje vrijeme donosi brojne društvene promjene. Ona se ne shvaća kao pojam nego događaj koji je započeo još davnih stotinu i više godina. U 18.st Europu je došlo do društveno-ekonomskih i političkih promjena što u prijevodu znači da je došla i ranije, ali sa današnjim oblikom. Riječi poput industrijalizacija, modernizacija, postindustrijalizam ili postmodernizam koriste ekonomska i društvena znanost koja upotrebljava te pojmove za globalizaciju zbog održavanja glavnih snaga i procesa za oblikovanje društva.

"Zbog procesa globalizacije svijet se jedva snalazi u velikim i brzim promjenama. Uloga država-nacija, nacionalnih vlada, kvalitativno se promjenila. Pojačano se odvija proces liberalizacije ekonomskih odnosa, što se posebno odnosi na procese ekonomske razmjene. Istovremeno teku procesi otvaranja granica, odnosno slabljenja uloge državnih granica. Posebno je značajan proces internacionalizacije poduzeća zbog kojega ona postaju glavni čimbenici procesa globalizacije, što s druge strane otvara proces odricanja i relativiziranja suvereniteta država. U svim je tim procesima ekonomski faktor bitan. Otvaraju se novi pogledi i refleksije u kojima sheme klasičnih sukoba između nerazvijenih država nemaju onaj oblik kakav su imale nekada. Razaraju se opcije cjelovitosti klasičnom obliku pojedinih država, tako da strateški cilj politike nije više toliko vezan uz kontrolu teritorije, nego uz stjecanje nadmoći u znanju i tehnologijama budućnosti. Takav razvoj otvara jednu novu eru, koja doprinosi stvaranju novog tipa ekonomije, uključujući tu i globalizaciju koja modificira naše odnose u vremenu, prostoru i društvu." [2]

Naša okolina se uvelike promjenila krajem 20. stoljeća gdje nova ekonomija promjenjuje pristupe i ne odvajava se od socijalnih, kulturnih i tehnoloških područja. Naravno, postala je ključna i za medije što je dovelo do političkih rasprava, gdje su se pojavile i osobe koje su protiv globalizacije i ona je za njih užas za ekonomiju, dok ostali koji su za globalizaciju misle da će to biti za čovjeka preokret i da će mu donijeti sreću. Dolazi do toga da se u 21. stoljeću stvara neka nova dimenzija ljudi koja uključuje globalizaciju, a ljudi koji su stvorili prošli svijet odumiru.

2.1 POZITIVNI I NEGATIVNI UČINCI GLOBALIZACIJE

Pojavom same globalizacije dolazi do velikih prednosti za gospodarstvo svih zemalja. Svima je omogućen lakši pristup potrebnim informacijama, tehnologijama i svega što pomaže pri poslovanju. Jedna od velikih prednosti je korištenje tehnologija i interneta. U današnje doba gotova svi imaju pristup Internetu i preko njega obavljaju razne aktivnosti, od online kupovine, poslovnih sastanaka pa sve do prikupljanje potrebnih informacija. Geografska udaljenost zbog toga više ne stvara toliki problem jer zbog tehnologije dolazi do nesmetanog kretanja dobara. Globalizacija je potaknula povećanu toleranciju na različite ljude iz različitih zemalja, njihovu kulturu, način poslovanja. Uz pojavu globalizacije povećava se i ekonomski rast, pojavljuju se novi proizvodi i usluge zbog raznolikosti kompanija koje postoje na tržištu. Također se otvaraju i nova poduzeća pa se s time povećava i potreba za zaposlenim osobama. U svijetu dolazi do demokracije i proizvodi se nude za sve stanovnike svijeta. Može se zaključiti da je globalizacija jako važna u današnjem poslovanju te da je treba dalje razvijati.

Kako postoje prednosti, tako postoje i negativne strane globalizacije. Svatko ima različito mišljenje pa tako mnogi smatraju da nemaju velike koriste od globalizacije. U to najviše vjeruju manje razvijene zemlje jer smatraju da im razvijene zemlje nameću mišljenja. Sa stajališta prirode, onečišćenje okoliša je najveći nedostatak globalizacija. Na onečišćenje utječu velike multinacionalne kompanije, a one su se razvijali zbog pojave globalizacije. Nedostaci se mogu očitati na gospodarskom, kulturnom i društvenom području.

2.2 GLOBALIZACIJA I EKONOMSKA POLITIKA

Za definirati ekonomsku politiku potrebno je postaviti dugoročne i kratkoročne ciljeve za stabilnost cijena, zaposlenost, zaštitu okoliša, te druge ciljeve uz pomoć mjera fiskalne, monetarne i vanjskotrgovinske politike. Prilikom donošenja odluka u poduzećima u uvjetima globalizacije ekonomska politika mora voditi brigu o kapitalu, robi, uslugama i ljudima pojedine zemlje ili skupine zemalja. U suvremenoj globalizaciji dolazi do sukoba globalizacije "odozgo" a to su ustvari članice TRIADE koji su glavni pokretači multinacionalnih kompanija i globalizacije "odozdo" koja ima negativne posljedice kada je riječ o bogatim i siromašnim razmjerima.

Zemlje koje ne primjenjuju globalizaciju imaju razna grupe u svijetu te organiziraju prosvjede protiv razvijenih zemalja G8 (SAD, Kanada, Japan, UK, Francuska, Njemačka, Italija i Rusija) i zagovaraju promjene u ponašanju MMF (Međunarodnog monetarnog fonda) i Svjetske banke koji imaju program raspodjele bogatih od siromašnih. 1960.g. dohodak bogatih bio je 30 puta veći od siromašnih što je dovelo do toga da ee razlika danas povećala za čak 78 puta. ATTAC (Association pour une taxe Tobin d'aide aux citoyens) je osnovana u Francuskoj 1998. Kao jedna

od najpoznatijih grupa protiv globalizacije koja zagovara oporezivanje međunarodnog transfera kapitala, a ta bi se sredstva primjenjivala za smanjivanje financijske krize u zemljama u razvoju.

2.2.1. Ekonomska politika u razvijenim zemljama u uvjetima globalizacije

Kao najjača ekonomska grupacija u današnjem svijetu smatraju se zemlje TRIADE (Europska unija i Japan) koji za globalizaciju koriste segmente: informatičke tehnologije i mobilnost kapitala. Sam razvoj informatičkih tehnologija koristeći internet dovodi do spajanja poslovnih partnera putem mreže i za tržište roba i usluga, ali i za tržišta financija. Dolazi do umanjenja troškova za transakcije, ali i to da gospodarski subjekti koriste koordinaciju između tržišnih oblika. Do rasta financijskih tržišta došlo je zbog toga što je porastao napredak informatičke tehnologije, ali i niže transakcijske troškove u procesima liberalizacije i deregulacije. M. Hans-Peter i H. Schumann su glavni kritičari globalizacije oni smatraju da gospodarski način života rješavanjem problema dovodi do zamki koje se očituju u šest točaka:

“1. Zbog porasta konkurencije na tržištu dobara i usluga, dolazi do porasta nezaposlenosti uz istovremeno pogoršanje općih radnih uvjeta i smanjenje socijalnih prava. U zemljama s niskim nadnicama takva situacija povećava pritisak na daljnje smanjivanje nadnica radnicima s nižim kvalifikacijama. Mladi ljudi moraju se zabrinuti da će im biti uskraćena šansa da nađu prvo radno mjesto.

2. Zbog rastućeg stupnja konkurentnosti među pojedinim nacionalnim gospodarstvima u taj je proces uključena i konkurencija u oblasti porezne politike. To znači u biti napuštanje sistema progresivnog oporezivanja s posljedicama narušavanja principa ravnopravnosti oporezivanja i smanjenje Prihoda u državnoj blagajni, što rezultira lošijim zadovoljavanjem potreba građana s javnim dobrima.

3. Zbog rastuće mobilnosti kapitala, ali i zbog rastućih migracija, sistemi socijalne zaštite pojedinih država zapadaju u zamke dampinga što se svodi na smanjenje socijalnih standarda.

4. Zbog velikih razlika u pogledu tretiranja okoliša kao oskudnog dobra i različitih preferencija pojedinih država što se tiče kvalitete čovjekovog okoliša, može se desiti da se zemlje koje imaju nedovoljno stroge propise za zaštitu okoliša upuste u ekološki damping kad se radi o uvođenju ekoloških poreza. Na taj način potiču zemlje sa strogim ekološkim normama da tamo dislociraju prljave industrije. To se negativno održava na zapošljavanje u razvijenim zemljama kao i na zaštitu okoliša u svjetskim razmjerima.

5. Zbog dinamike koja prati svjetska financijska tržišta, ekonomska politika pojedine zemlje ne može slijediti vlastite postavljene ciljeve, već je osuđena na nemoć.

6. Zbog smanjene mogućnosti kontrole na granicama i zbog novih tehničkih mogućnosti, raste međunarodni kriminal, naročito gospodarski kriminal i trgovina drogom.” [3]

Tržište rada uvelike zna imati probleme tijekom globalizacije stoga je potrebno određeno rješenje za njega, a to se dobije koristeći politiku obrazovanja jer poduzeću je potreban kvalitetan ljudski kapital da se poduzeće prilagodi tržištu pod globalnim promjenama, te uvođenje promjena na proizvode čija je potražnja velika. Također da bi se postigla što bolja fleksibilnost na tržištu rada potrebno je definirati radno vrijeme i nadnice, naravno ispitiva se i gospodarsko i socijalno stanje u vrijeme globalizacije zbog potpore svima kojima je potrebna. Razvijene zemlje su pod jakim pritiskom zbog korištenja instrumenata i mjera globalizacije jer moraju biti što više racionalni, stvoriti povoljne uvjete za gospodarstvo i investicije čija dinamika pomaže kod otvaranja novih radnih mjesta koja su rentabilna.

2.2.2. Ograničenja u vođenju ekonomske politike u zemljama u razvoju

Zemlje u razvoju u vrijeme globalizacije imaju gospodarske učinke koje je gotovo nemoguće mjeriti radi toga što nisu dostupni podatci za usporedbu.

“Najnovija metodologija mjerenja gospodarskih učinaka globalizacije temelji se na istraživanjima Landerburger Kollega, a obuhvaća ovih 5 pokazatelja:

- Gospodarska međuovisnost (trgovinske kvote, direktne investicije)
- Pokazatelji pojedinih elemenata u vrijednosnom lancu (kvote za promet licenci i patenata kao i od djelatnosti istraživanja i razvoja)
- Pokazatelji o proizvodnim faktorima (udio stranaca u broju zaposlenih i u broju zaposlenih koji imaju obvezno socijalno osiguranje kao i u kapitali)
- Broj relevantnih zemalja – trgovinskih partnera kao indikator postupnog ukidanja granica i fragmentiranja gospodarskih aktivnosti
- Ravnmjernost disperzije aktivnosti u inozemstvu (prostorni raspored udjela u inozemstvu na izravnim investicijama, izvoz i uvoz kao i prihodi i rashodi za patente i licence, mjereni prema kriteriju koncentracije odnosno disperzije, koji raste pojačanom globalizacijom).”

[3]

Ocjeniti učinke globalizacije zemalja u razvoju je iznimno teško jer ukoliko na pokazatelje od Landerburger Kollega dodamo i financijske izvještaje o online trgovini, upotrebi novca putem online bankarstva, kratki centri i dr. jednostavno se ne može doći do prave ocjene. “Jedan cjelovit pregled prvenstveno gospodarskih aspekata globalizacije i uloge pojedinih segmenata ekonomske politike priredio je UNCTAD.” [4] Zbog toga je detaljno objašnjeno kako globalizacija i liberalizacija utječu na zemlje u razvoju, gdje bi se dugoročno osiguralo manje siromaštva, rast u gospodarstvu i otvaranje potrošnje prema tržištima od drugih država što će donijeti samo male tranzicijske troškove.

Sredinom 1980-tih trgovina industrijskih zemalja porasla je za 10% godišnje stope, a za 12% porasla je i stopa rasta trgovine zemalja u razvoju što je jasan pokazatelj tog pristupa. Sve to omogućilo se na Urugvajskoj rundi za trgovinu liberalizacije gdje su i potpisani regionalni trgovinski sporazumi. Za još bolju uspješnost zemalja u razvoju korištene su direktne strane investicije koje su korištene u posljednjih 15 godina i koje su porasle i u dolarima, ali i u udjelu za bruto domaći proizvod kod svih zemalja u razvoju, ali jedino nisu u zemljama Bliskog istoka i u Africi. U sklopu svega toga došlo je do portfolio ulaganja u zemljama koje su srednje razvijene te time povećalo dinancijsku disciplinu i ograničilo transakcije stranih valuta.

“Učinkovitost globalizacije koja je uglavnom egzogena varijabla i poistovijećuje se najbolje sa sve većom liberalizacijom uvoza roba i kapitala, može se mjeriti sa dva kriterija uspješnosti ekonomske politike: kako se ostvaruje proces strukturnih promjena u gospodarstvu u najširem smislu riječi (ovisno od radno ili kapitalno intenzivnih ulaganja, nazočnost lobističkih grupa), te u smanjenju apsolutnog siromaštva, kao i relativnog stupnja siromaštva što se mjeri promjenama u raspodjeli dohotka u pojedinoj zemlji.” [3] Ukoliko bi se ti ciljevi pokušali ostvariti dolazi do traženja odgovora za politiku liberalizacije da li se izvodi uvoz i financijska tržišta u gospodarstvu u isto vrijeme, stvaranje makroekonomske pretpostavke gdje dolazi do ugrožavanja dugoročnih ciljeva. Za razvitak održivog pristupa zemalja u razvoju potrebno je uspostaviti dobru makroekonomsku stabilnost i usredotočiti se na izgradnju institucija.

Kao i u svakom poslu tako i ovdje postoje negativne posljedice politike liberalizacije:

- Povećanje izvoznog kapaciteta i gospodarski uspjeh mora ići zajedno sa režimom liberalizacije
- Devizni tečajevi se ne smiju precijeniti (dolazi do smanjenja konkurentske sposobnosti)
- Račun kapitalnih transakcija jednako kao i jačanje kapaciteta kontrole financijskog sektora
- Međunarodni institucionalni okvir mora biti pregledan i reguliran za kompenzaciju kod povećanih oscilacija
- Dug zemalja u razvoju mora biti reguliran zbog oslobađanja proračunskih sredstava

Do rastuće nejednakosti u dohotku dolazi isključivo zbog liberalizacije koja nije kontrolirana za njegovo sprječavanje potrebno je orijentirati se za stvaranje jednakosti globalizacije i liberalizacije.

Izazovi koje donosi globalizacija potrebno je voditi na što bolji način, tj. razraditi kvalitetu obrazovanja da bi što duže ostvarila što bolji položaj na ljestvici za konkurenciju na svjetskim razinama. Naravno potrebno je i poboljšati mobilnost rada da bi se nezaposlenima olakšalo prilagođavanje u vrijeme recesije. Ukoliko je neka država razvijena i uključena u globalnu ekonomiju potrebna je i bolja razina i oblik obrazovanja. Npr. za mjesto nekvalificirang radnika potrebna samo završena osnovna škola sa dopunskim tehničkim usavršavanjem bez obzira o

njegovim financijskim sredstvima. Pritom su potrebna sva istraživanja za obrazovni sustav zemalja u razvoju koje uspostavlja tržište rada.

“Kako globalizacija, poglavito liberalizacija, ima za posljedicu preraspodjelu koristi i šansi, neophodno je osigurati određene komenzatorske mjere socijalne politike za ugrožene segmente populacije (tzv. “Safety net”). Ovdje se radi o najsiromašnijim slojevima stanovništva kojima država može pomoći potičući otvaranje radnih mjesta u malim i srednjim poduzećima, uključujući i ona koja su upućena na izvozni sektor. Takva su poduzeća radno intenzivna u odnosu na velika poduzeća i stoga igraju značajnu ulogu u smanjivanju siromaštva. Štoviše, ova poduzeća, zbog svoje fleksibilnosti apsorbiranja oscilacija, u potražnji doprinose konkurentnosti velikih izvoznih poduzeća smanjujući njihove fiksne troškove.

Sadašnji uvid u pogledu učinaka globalizacije, u pogledu njenog doprinosa smanjenju siromaštva, ne može se ocijeniti pozitivno. A. Giddens [5] navodi porazni pokazatelj koji govori da je petina najsiromašnijeg svjetskog stanovništva raspolagala 1989. Sa 2,3% svjetskog dohotka, dok je 1998. Taj udio pao na 1,4%. Cjelovit uvid u gospodarske i socijalne učinke globalizacije u zemljama u razvoju otežan je nadalje različitim specifičnim okolnostima koje utječu na razvoj ovih zemalja.” [3]

2.2.3. Zemlje u tranziciji u uvjetima globalizacije

1989. godine dogodio se pad Belinskog zida i nakon raspada Sovjetskog Saveza zemlje u tranziciji su prilikom vođenja ekonomske politike suočene sa ozbiljnim problemima. “Naslijeđeni problemi državnog vlasništva, egalitarizma u raspodjeli dohotka, kao i gubitak starih tržišta u različitoj su se mjeri odrazili na prilagođavanje tržišnom sistemu privređivanja. Broj nezaposlenih je, uslije restrukturiranja gospodarstva, znatno porastao. Naslijeđena filozofija “soft budget constrainta” u financijskom sustavu postupno je prepuštala mjesto racionalnom financijskom menadžmentu.” [3]

Kao i svi tako i zemlje u tranziciji imaju radikalne mjere od strane Međunarodnog monetarnog fonda prilikom vođenja monetarne i fiskalne politike. Kod fiskalne politike potrebno je racionalno koristiti porez odnosno javni dug od poreznih obveznika smanjiti na razinu koja joj je primjerenija. Da bi omogućili pozitivne učinke globalizacije i smanjili posljedice zemlje u tranziciji raspolažu ljudskim kapitalom za njenu uspješnost.

“Olakšavajuća je okolnost za zemlje koje će ući u EU sljedeće godine da će za te svrhe dobiti sredstva iz strukturnih fondova EU. Za uspješno vođenje ekonomske politike u uvjetima globalizacije Hrvatska mora pridati veliku važnost obrazovanju s obzirom na pokazatelj da samo 7,2% stanovništva ima visokoškolsku naobrazbu (u odnosu na prosjek od 20% u zemljama u EU).” [3]

3 NASTANAK I POVIJESNI RAZVOJ GLOBALIZACIJE

Globalizacija kao vizija se usredotočuje na to da svijet bude što manji, ali i na razvijanje svijesti o tome da svijet bude kao jedna cjelina. Stoljećima su se odvijali procesi i aktivnosti koje danas nazivamo globalizacijom naravno uz par prekida, ali se rasprava o globalizaciji usredotočila

na relativno novije vrijeme. Globalizacija je izravna referenca na nedavne događaje kao što je ova rasprava usko povezana s oblikom i prirodom modernosti. Globalizacija se istražuje iz šire perspektive, ali prema teoriji on se održava na specifičan oblik globalne međuovisnosti i tu rastuću i brzo rastuću svijest o stoljetnoj povijesti svijeta u cjelini. Naravno treba naglasiti da globalizaciju ne poistovjećujemo s nekim oblikom bezvremenske modernosti, niti s njezinim neposrednim posljedicama.

Pojam globalizacija ušla je u upotrebu svojevremeno. U stručnim razmjerima se nije smatrala važnim sve do sredine ili ranih 1980-ih, iako se prije povremeno koristila. U drugoj polovici 1980-ih se jako često se koristila da se uvećala te ju je potrebno obnoviti kako bi se proširila na mnoga područja suvremenog života diljem svijeta. Kako se koristi toliko često i prilično liberalno, pa čak i na proturječne načine, sam izraz je do sada postao dio globalne svijesti, jedan od sve većeg broja globalno usmjerenih pojmova. Dok se ta riječ već dugo koristi (što znači cijeli svijet ili slobodniju cjelinu), današnji stavovi o problemu o globalizaciji i dalje postoje, budući da Oxfordski rječnik neologizama globalizam navodi kao neologizam s neprikladnim naglaskom Njegova uporaba u "ekološkim terminima". "Taj isti rječnik definira "globalnu svijest" kao otvorenost prema drugim kulturama (i njihovo razumijevanje), često u okviru informiranja o svjetskim socio - ekonomskim i ekološkim problemima." [6] Iz njega se tvrdi da je na ovo značenje snažno utjecala ideja Marshalla McLuhana o "globalnom selu", koju je prvi objasnio u svojoj knjizi "Explorations for Communication" (1960.).

Uistinu, ideja smanjenja ili smanjivanja također se pojavljuje u ovoj utjecajnoj knjizi o suvremenom zajedničkom iskustvu simultanosti u medijima, posebice na televiziji. McLuhan je gotovo sigurno istovremeno objašnjavao i stvarao trendove o medijima, a s vremenom su mediji (u vlastitom interesu) odustali od sebe kako bi učvrstili ideju globalne zajednice. Na drugi način, mediji u potpunosti priznaju nacionalni karakter pojedinih medijskih sustava i opširno raspravljaju o surovim realnostima međunarodnih odnosa, rata itd., koje su daleko od javnih konotacija McLuhanove metafore. Šezdesetih godina prošlog stoljeća, u trenutku kada je McLuhanova ideja globalnog sela postala snažna, dogodila se revolucija u izražajnosti. Bila je to prekretnica koja je rezultirala promjenom svijesti kod mladih ljudi diljem svijeta. "Štoviše "Oxford Dictionary of New Words" tvrdi da je moderni pojam "globalne svijesti" odvjetak mode podizanja razine svijesti iz šezdesetih godina" [6]

Takve radikalne promjene u svijesti 1960-ih imale su velike implikacije u mnogim dijelovima svijeta, jer su povećale osjetljivost na takozvanu sličnost u sve više međusobno povezanom svijetu. Ali taj je osjećaj međuovisnosti ubrzo prepoznat u drugim relativno odvojenim područjima i forumima. Svjetski ratovi, posebno Drugi svjetski rat, doveli su do događaja koji su šokirali svijet, nakon čega je uslijedilo ono što danas nazivamo Trećim svijetom, sve veći broj

međunarodnih, transnacionalnih i nadnacionalnih institucija i stvaranje onoga što je postalo poznato kao globalna ekonomija. igrati ključnu ulogu u dvojnomo procesu objektivne i subjektivne globalizacije. Bez sumnje, ovi trendovi pridonijeli su McLuhanovoj ideji katoličkog prizvuka globalnog sela u srcu medija.

Ovdje je cilj pokušati povezati ove i neke druge elemente i povezati ih s glavnom disciplinom – sociologijom. Trenutna rasprava o globalizaciji predstavlja ekspanziju i preusmjeravanje socioloških istraživanja koja su sociologiju i društvenu teoriju općenito odvela izvan takozvanih granica koje je sociologija dosegla kao zrela disciplina zvana klasično razdoblje.

Naravno ti klasični sociolozi su na više načina pokušavali otvoriti svoj rad globalnim pitanjima, tj. službena uloga sociologije se morala baviti društvenim i usporednim društvenim pitanjima. U konačnici, rasprava o globalizaciji dotiče gotovo sve discipline, uključujući njihove etičke temelje i implikacije. Globalnu složenost uzrokovanu globalizacijom potrebno je temeljno se pozabaviti kritičkim i etičkim komentarima, uz djelomično poštivanje globalnih trendova. Čineći to, sociolozi i drugi koji nastoje analizirati i razumjeti suvremene globalne složenosti sami su se angažirali u projektima globalizacije, reglobalizacije, pa čak i deglobalizacije.

Raspravljajući o deglobalizaciji samo da bi se eliminirao proces smanjivanja svijeta, treba imati na umu da je ono što danas nazivamo globalizacijom zapravo dugoročan neravnomjeran i složen proces. U što užem razmjeru, valja napomenuti da nisu svi pokreti institucija i pojedinaca spremni unaprijediti cijeli proces globalizacije, ali ima i onih koji se tome protive. U politici i drugim pokretima često čujemo izraz "globalizam" kako bismo kritizirali ono što je u ideološkom smislu također pogrdno za jedan svijet. Ovi pojmovi zasigurno imaju jako dugačku povijest. Ali ne smijemo zaboraviti da se izražavanje negativnih komentara odbijanja najčešće izražava modernim terminima i u odnosu na moderno oružje.

Rasprava o globalizaciji vrti se oko sistematizacije svijeta. Naravno nema sumnje da su diskusije o globalizaciji i rasprostranjeno shvaćenoj modernosti i postmodernizmu važna činjenica da se eksplicitni pokušaji zemlje cijeloga svijeta stariji od njega. Ova dva pokušaja, ironično od strane Giddensa (1990), treba u načelu razlikovati, premda ne površno i nejasno. Nadalje, treba ih razlikovati od načina na koji se globalizacija raspravljala u nedavnim raspravama koje su postale popularnije u općoj društvenoj teoriji. Problem je ovdje složeniji. Wallerstein i brojni teoretičari sustava potpuno se ne slažu s analizom pojave globalizacije. Jedna od najzanimljivijih varijabli u teoriji svjetskih sustava, barem u današnjem kontekstu, odnosi se na uvjete pod kojima se moderni svjetski sustav pojavljuje kao cjelina. Ovaj dio ima veze s povijesnim trajanjem i dubinom. Nadalje, ne samo u Wallersteinovoj teoriji svjetskog-sustava, nego što je još važnije, jedan od elemenata koji izaziva kritike, pa čak i kontroverze u konkurentskim ekonomskim tumačenjima nastanka svjetskog sustava je doba svjetskog sustava. Ovdje to moramo reći u množini, jer striktno

govoreći, riječ svijet u teoriji svjetskih sustava ne odnosi se na cijeli svijet. Posljednjih 500 godina Wallerstein se specijalizirao za nastanak modernog svijeta. Međutim, različita su mišljenja o tome koliko je formiranje današnjeg kapitalističkog svjetskog sustava pripremano u prethodnim razdobljima, o primjenjivosti sustava pripremljenih u prethodnim razdobljima, te o tome jesu li Wallersteinove ideje bile primjenjive na predmoderni svijet prije šesnaestog stoljeća. Teorija svjetskog sustava relativizira ideju modernosti kako bi ubrzala stvaranje argumenata svjetskog sustava.

1990 – tih godina globalizacija postaje novi pojam i nije pronađen ni u jednom engleskim rječnicima dok se zadnjih desetak godina koristi u svakojakim prilikama. Globalizacija pronalazi razne ideje i rješenja za svakakve probleme. Ona nije novi postupak nego drevni povijesni postupak, upisan svaki put prilikom širenja moći, objekta rada u svjetskim okolnostima, od Aleksandra Makedonskog do Georga Busha. Globalizacija prati proširavanje objekta moći, vlasti i provjere, koja bude u određenim prošlim procesima. U sadašnje vrijeme se sve izmjenjuje, ali sa drugim pokretačima. To je obično tehnologija koja je iznimno bitna jer izmjenjuju i poboljšavaju postojanje ljudi u objektu. Koristi se i naravno za različite metode, od raznih segmenata koji imaju razne prioritete.

Postoje dva pitanja za nosioce globalizacije. Prvo se odnosi na priliku povezanosti i obostrano čovjekovo djelovanje, dok se drugo odnosi na planove rasta moći, novi projekti uz određene snage, bilo da se radi o političkim, finansijskim i gospodarskim snagama koji kontroliraju druge mehanizme i akcije na što većem prostoru kako bi se izvlačila korist. Svijet u kojem danas živimo se odnosi i na tehnologiju koja sve čini ubrzanim i efikasnijim preko društvenih medija, te se svodi na funkcioniranje jedne ili više država, ali i na svaki segment koji prihvaća to djelovanje u globalu i ostvaruje sve svoje ciljeve iako je izložen od strane globalne konkurencije jer koristi sva sredstva, ali i pogodnosti od tog novijeg konteksta koji je sve globalniji, ali slojevitiji.

Kada se gleda s aspekta političkog smisla za globalizaciju se kaže da je ponašanje hijerarhijske međuzavisnosti funkcioniranja države, gdje ne mogu svi jednako pristupiti sredstvima i ponašanjima i ne izražava se u odnosima države. Današnji globalizatori su privatne korporacije koji globaliziraju samo za sebe, a ništa za račun države. Koristeći globalni sistem sa određenim ciljem i poticanjem interesa, te specifične probleme unutar svog specifičnog prostora kada djeluju prema svijetu. Najviše se problem stvori tamo gdje djeluju i prema kome kao što je država, vlast, te politika. Osamdesetih godina proširila se i dobila je visok intenzitet za razna područja života. Postala je slobodno tržište, privatizirala se i postala fleksibilnija u radu za borbu protiv pokreta suzbijanja socijalne države. Potrebno je uzimati u obzir kontekst gdje se može pronaći uspješni načini kod djelovanja.

“Globalizacija je rezultat povijesnog nakupljanja odnosa koji su nastajali u vremenu i prostoru. Duboki su korijeni današnjih pitanja jesu SAD hegemonijska sila, gdje je u tome konstrukcija Europe, koja je budućnost Rusije, koji su korijeni današnjih krvavih sukoba u Africi, je lo moguć mir na Bliskom Istoku, nameću se, brojna su i kompleksnija nego ikada, a sva ona imaju svoju povijesnu dimenziju. Globalizacija nije pala s neba nego je nastala kroz proces koji traje već stotinu godina, te tako dobila svoju suvremenu formu (konfiguraciju) koja zahtjeva svoju originalnu interpretaciju. Za razumijevanje pojma globalizacije bitno je ukratko upoznati europski svjetski poredak u 18. i 19. stoljeću, zatim svjetski poredak na pragu Prvog svjetskog rata, pa kolonizaciju i podjelu svijeta, svjetski poredak poslije Prvog svjetskog rata, svjetski poredak 1945. i podjelu Europe, hladni rat i detant (dekolonizaciju), pojavu Trećeg svijeta, rušenje sovjetskog (ruskog) imperija, stratešku situaciju 1989. te bit novog svjetskog poretka.” [2]

4 GLOBALIZACIJA U HRVATSKOJ

Hrvatsko gospodarsko stanje nije u tako dobrom stanju upravo zbog političkih i gospodarskih struktura koje su zanemarene. Hrvatska ima velike mogućnosti da se uključi u proces globalizacije zbog svoja tri najvažnija sektora, a to su: brodogradnja, turizam i kultura, te naravno poljoprivreda. Hrvatska ima jednu veliku slabost koja je zemlju odvušla gospodarskoj, tehnološkoj

i svekolikoj zavisnosti upravo zbog toga što u vrijeme kad se trebalo razmišljati o globalnoj efikasnosti društva za opstanak gospodarstvo i hrvatsko društvu su krenuli u krivom smjeru bez ikakve ideje i koncentracije na zemlju. "Najvažnije za igrati jednu međunarodnu ulogu je postojanost od samoga sebe, u sebi samome, kod sebe." [7] Riječi su generala De Gaulla kojom se trebala voditi Hrvatska da bi uspjeli.

Podravka, Ina, Atlantic grupa su jedne od nekoliko kompanija u Hrvatskoj koje nemaju snažne lokomotive za ukupnost gospodarstva, ali opet imaju to nešto što ih donekle dovodi da budu uz vodeće svjetske kompanije. Ostale kompanije kao što su hoteli, banke i ostali upali su u velike dugove i ostavili iza sebe prazne hale i prostore. Sve to dovelo je do tehnološkog zaostatka države uslijed nedostatka faktora za rad i kapital te bi uskoro Hrvatska mogla postati mali privjesak razvijene Europe. Politika bi se trebala voditi zdravim gospodarskim razumom upravo zbog poboljšanja stanja u Hrvatskoj, kao naprimjer u sektoru brodogradnje u kojem je nedostatak kapitala da bi postala cvjetajuća industrija potrebno je uključiti kapital znanja i povući ju prema vrhu, a ne prema dnu. Uхватiti korak sa svim konkurentima je teško no ukoliko imaju kvalitetnu i kvalificiranu radnu snagu imati će veće mogućnosti. No većina te kvalificirane radne snage odlazi iz zemlje stoga je ponekad potrebno potražiti i javnu pomoć da se izbjegne tehnološki zaostatak i uhvati korak sa razvijenim zemljama. Dobra priprema, trening i uravnotežen stupanj razvoja jedno je od važnih pravila međunarodne razmjene jer što je nivo razvijenosti uravnotežniji, i nivo razmjene i trgovine je uvećaniji.

U Hrvatskoj je nizak rast i niska stopa produktivnosti rada, a to su dvije glavne odrednice od koje zavisi bogatstvo nacionalnog gospodarstva. Naravno, postoji mogućnost da se to poboljša kao što je isto učinjeno u Koreji, Maleziji i Kini gdje je godišnje stopa rasta išla do čak 10%. Upravo na tom primjeru se vidi da su ostvarili veliko bogatstvo, da su došli do povećanja bogatstva srednjeg nivoa stanovništva, a to sve zbog toga što su izbjegavali direktan kontakt nedostatka domaće štednje, smanjili su zaduženost i investicije koje nisu rentabilne.

Hrvatska demografska slika i nije baš najbolja i trebali bi biti zabrinuti, a poznato je to da za najmanje demografske zaokrete treba proći 15-20 godina sa jako ozbiljnim mjerama da bi se usmjerile tendencije kretanja. Već sad Hrvatska ima slabu starosnu skupinu, a smanjivanjem aktivnog stanovništva kao što je njihov odlazak u inozemstvo postati će sve veća i zbog toga će dohodak po stanovništvu sporije rasti od produktivnosti rada. "Jedan značajan izvještaj s projekcijama o svjetskoj trgovini za 21. stoljeće koje je poznati francuski ekonomist Philippe Colombani [8] iz IFRI-a realizirao za Eurposku komisiju, Hrvatsku stavlja metodološki u grupu zemalja kao što su Afghanistan, Bangladeš, Šri Lanka, Albanija, Mongolija, Sjeverna Koreja, Makedonija, Srbija i Bosna i Hercegovina, što samo za sebe kaže kakvo je mjesto Europa rezervirala u globalnoj raspodjeli." [3]

4.1. HRVATSKA U EUROPSKOJ UNIJI

Brzim širenjem globalizacije po svijetu dovelo je do toga da ni jedna zemlja, a kamoli država ne može protiv globalizacije. Tako i Hrvatska koja se nije mogla razvijati u sklopu globalizacije zbog rata koji ju je zahvatio. Nakon svih tih nesretnih događaja nakon nekoliko godina Hrvatska je odlučila za ulazak u Europsku uniju iz razloga jer imaju potrebnu gospodarsku, političku i vojnu snagu za napredovanje. “Trenutak kada je Hrvatska ušla u EU ponajviše je ovisio o uspješnosti provođenja pristupnih pregovora između Republike Hrvatske i Europske unije. Prvi odnosi između Hrvatske i EU započeli su 1992. godine kada je Hrvatska priznata od međunarodne zajednice.

Odnos se podignuo na višu razinu 2003. godine kada je tadašnja vlada na temelju jednoglasne rezolucije hrvatskog sabora iz 2002. godine poslala zahtjev za članstvom Europskoj uniji u glavnom gradu Grčke Ateni. Nakon toga, Vijeće europske unije daje zadatak Europskoj komisiji da izradi mišljenje o pristupu Hrvatske u Europsku uniju i to na temelju preko 4 tisuće postavljenih pitanja. Ta pitanja su dostavljena Hrvatskoj u ljeto 2003. godine te je Hrvatska na njih odgovorila u roku tri mjeseca. Na temelju odgovora Europska komisija je dala zeleno svjetlo za ulazak Hrvatske u Europsku uniju. Nakon toga počinju pristupni pregovori između Hrvatske i Europske unije. Brzina hrvatskog provođenja zadataka zadanih od strane unije utjecala je na određivanje dana kada je Hrvatska ušla u eu.” [16]

“Hrvatska je službeni status kandidata za članstvo u EU dobila 18. lipnja 2004. Pristupni progovori, koji su trebali započeti u ožujku 2005., odgođeni su, a kao uvjet za početak pregovora istaknuta je potpuna suradnja s Haškim sudom za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije. Pregovori su službeno otvoreni 3. listopada 2005. godine, nakon što je glavna haška tužiteljica potvrdila potpunu suradnju Hrvatske s Haškim sudom. 01. Srpnja 2013. Godine Republika Hrvatska postaje članica Europske unije.” [17]

Za Hrvatsku je taj datum postao jako važan jer je za Hrvatsku to značilo službeni početak nove i bolje Hrvatske. Ali, kao i sve to donosi svoje prednosti i nedostatke koji se ne mogu spriječiti, ali se mogu ublažiti ukoliko se na pravi način postupi prema njima. Kao važna prednost bila je sloboda kretanja roba što je omogućilo Hrvatskoj da svoje proizvode izvoze na tržište Europske unije i naravno spriječilo je da se proizvodi koji nisu zakonski odobreni od strane EU maknu iz tržišta. Sljedeća prednost nam je sloboda kretanja radnika koja radniku koja ima sva potrebna prava kada je zaposlen u drugoj državi članici. Sloboda pružanja usluga kao treća prednost donosi pravnim i fizičkim osobama koje se bave pružanjem usluga da slobodno u državama članicama bez nastanjanja ondje pružaju svoje usluge. I kao zadnji, ali ne manje vrijedan je sloboda kretanja kapitala što za Hrvatsku znači da je ostvрила potpunu liberalizaciju tj. da da građanima omogućeno otvaranje računa u inozemstvu, gotovi novac prenijeti iz zemlje gdje

količina nije ograničena i dr. Kao što je rečeno postoje i brojni nedostaci koji se pokušavaju smajiti na što blaži način neke od njih je upravo odlazak ljudi u druge zemlje kao što su Njemačka, Austrija, Irska i ostale zemlje, uvoz robe se jako povećao, a najviše poljoprivredni proizvodi što dovodi do propasta hrvatskih poljoprivrednika.

4.2. EURO KAO SLUŽBENA VALUTA

Hrvatska je u velikoj mogućnosti za uvesti euro jer ima cilj koji je stvaran i ostvariv jer je uočeno znatno smanjivanje neravnoteža u makroekonomiji.

“Euro pojedincima, poduzećima i gospodarstvima zemalja koje ga upotrebljavaju nudi brojne prednosti:

- lakoću uspoređivanja cijena među zemljama, čime se potiče tržišno natjecanje među poduzećima u korist potrošača
- stabilnost cijena
- zahvaljujući euru poduzeća mogu lakše, jeftinije i sigurnije kupovati i prodavati u cijelom europodručju i trgovati s ostatkom svijeta
- poboljšanu gospodarsku stabilnost i rast
- bolje integrirana i stoga učinkovitija financijska tržišta
- veći utjecaj na svjetsko gospodarstva
- opipljiv simbol europskog identiteta.“ [18]

Od svih brojnih prednosti očekuje se i pozitivno djelovanje i na turizam jer većina turista su stranci kojima kao valuta prevladava euro što će donijeti povećanje sektora turizma koji će moći osporiti rast cijena usluga i proizvoda.

5 POJAM I RAZVOJ MULTINACIONALNIH KORPORACIJA

U 1990-ima rastu izravna strana ulaganja, a s njima i širenje poslovanja, djelatnosti, broj i veličina multinacionalnih korporacija. I dalje najveća ekspanzija multinacionalnih korporacija pojavile su se od 1950-ih do 1980-ih i bile su poznate kao Zlatno doba multinacionalnih korporacija. Poslije Drugog svjetskog rata zahvaljujući napretku tehnologije i znanosti, multinacionalne korporacije doživljavaju svoj najveći uspjeh u rastu i razvoju. Ustvari, današnja

globalizacija definirana je djelovanjem multinacionalnih korporacija. Njihovo poslovanje obuhvaća se u više zemalja sa ranim kulturnim stilovima i ekonomskim snagama. Kao takvi, djeluju kao posrednici ekonomske globalizacije. Nositelji današnjeg procesa globalizacije su multinacionalne korporacije koje postaju globalne tvrtke s tvornicama i predstavništvima diljem svijeta: razvijene, srednje razvijene, nerazvijene i tranzicijske zemlje.

5.1. POJAM MULTINACIONALNIH KORPORACIJA

Postoje mnoge definicije multinacionalnih korporacija, a jedna od jednostavnijih definicija je ta da su multinacionalne korporacije tvrtke u vlasništvu ili pod kontrolom u više zemalja sa proizvodnim ili uslužnim objektima i djelatnostima. Može se reći i da je to metoda lociranja i upravljanja iz država svog podrijetla, ali proizvode robu ili usluge u inozemstvu s relativnom dalekim podružnicama kako bi zadovoljila potrebe lokalnog tržišta. Od proizvoda ili usluge traži se da zadovolji uz domaće i međunarodno tržište gdje određene zemlje mogu pronaći te proizvode ili usluge na tržištima drugih zemljopisno udaljenih zemalja kroz izravna ulaganja ili putem različitih kanala distribucije.

“Pojavljaju se prve, ali stvarne multinacionalne korporacije, koje su velike korporacije s međunarodnim kapitalom, ali tek između dva svjetska rata, vrlo brzo razvijaju se i nakon Drugog svjetskog rata. Stvoreni su i postupno se šire u SAD-u i Velikoj Britaniji. Najveći broj multinacionalnih kompanija dolazi iz SAD-a, Japana i zemalja Europske Unije- Nizozemske, Njemačke i Velike Britanije, točnije više od 70% od 500 najvećih svjetskih multinacionalnih kompanija.” [19]

Kompanije koje posluju u drugim državama ondje imaju poslovnice kojima upravljaju ili potpuno ili djelomično u vezi proizvodnih ili uslužnih poslova, a sjedište im je u drugoj državi. Poslovnice u svakoj zemlji djeluju kao domaće tvrtke, prema zakonima te zemlje, ali s obzirom na poslovnu politiku zemlje javljaju se korporaciji u zemlji u kojoj im je sjedište. „Uz to, međunarodnim se korporacijama smatraju i one koje se nalaze i upravljaju iz zemlje svog podrijetla, ali proizvode robu i/ili usluge u relativno autonomnim prekomorskim podružnicama kako bi zadovoljile zahtjeve lokalnih tržišta.” [9]

Opseg transnacionalnih aktivnosti multinacionalnih kompanija značajno je velik s obzirom na broj zemalja u kojima djeluju. Ovaj koncept koji je definiran od strane ekonomije zapravo naglašava sposobnost vlasnika jedne zemlje i njihovih agenata da upravljaju i kontroliraju poslovanje inozemnih tvrtki ili poslovnica. Često se pogrešno tumači sposobnosti upravljanja s prekograničnim tokovima kapitala. Određeno je kako kapital nije prepoznatljivo obilježje multinacionalnih korporacija, već da kapital može teći iz jedne zemlje u drugu, očekujući višu stopu udjela. Međutim, to se smatra investiranje putem obveznica ili da je to novac s kojim

upravljaju vlasnici. Ali, kada se govori o izravnim ulaganjima, fokus je na potrebi za posjedovanje strane tvrtke ili poslovnice u drugoj zemlji. Ustvari se tako razvijaju multinacionalne korporacije, dakle, multinacionalne korporacije su proizvodi izravnih ulaganja gdje ga strani vlasnik definira kao ulaganje s efektivnom kontrolom nad poslovanjem u zemlji.

Koncept multinacionalnih korporacija naišao je na različita tumačenja, ondje su neka studija dokazala da ako tvrtka prati svoju strategiju i integrira aktivnosti preko granica da se može definirati kao transnacionalnim, dok ukoliko se poslovna kontrola i vlasništvo dijele pravedno i ravnopravno da se naziva multinacionalnim. Uz domaća i međunarodna tržišta, proizvod ili usluga općenito bi trebali zadovoljiti jer se proizvodi ili usluge robne marke u jednoj zemlji često ulaze na tržišta u drugim zemljama putem izravnih stranih ulaganja. „Sam pojam multinacionalna korporacija javlja se u drugoj polovici prošlog stoljeća. 1958. godine Maurice Bye, francuski ekonomist, prvi put je upotrijebio izraz „multiteritorijalna firma”, dok je dvije godine kasnije David E. Liliendhal u svojoj studiji o problemima američkih poduzeća s inozemnim poslovnim aktivnostima, za spomenuta poduzeća iskoristio upravo pojam „multinacionalne kompanije.“ [10]

5.2. RAZVOJ MULTINACIONALNIH KORPORACIJA

Da bi poduzeće djelovalo kao multinacionalno potrebno je da prođe kroz par etapa. Započinje se sa etapom zadovoljavanja potreba sadašnjeg tržišta, a nedugo zatim realizacija drugih tržišta sa pomoći od stranih posrednika, neophodno je i trgovačko društvo zadovoljiti i kao zadnje vlastitu proizvodnju proširiti na strana tržišta. U prošlom stoljeću dolazi do kreiranja sadašnjih multinacionalnih kompanija i kao takvo to doba je doba preporoda trgovine. “Prvo poduzeće koje bi se moglo uvrstiti pod definiciju multinacionalne kompanije je britanska East India Company osnovana 1600. godine, koja je obavljala vrlo širok spektar poslova, od proizvodnje do distribucije i prodaje robe iz britanskih kolonija.” [11] Kao takvo ta kompanija se uvrštava u jedno od većih trgovinskih društava 17. stoljeća. Ekonomska moć dolazi od kotrole pravaca gdje je prolazila trgovina sa raznim začinima, u daljnjem trgovanju posluje sa Kineskim porculanom i dr. Otprilike se time bavila 274. godine jer su dionice koje je posjedovala nadopunjena javnim vrijednosnicama.

“Prve su korporacije bile poglavito okrenute iskorištavanju kolonijalnih bogatstava za europske matične države i bile su podjednako sredstvo politike koliko i ekonomije. Osobiti čimbenik nastanka korporacija, iz jednostavnijih oblika poduzeća, obrta i radnji je porast složenosti poslova koji su vezani za industrijalizaciju i evoluciju tehnika i umijeća vođenja poduzeća.” [20]

Razvoj multinacionalnih korporacija su svedene u četiri faze:

1. faza: Pravo podrijetlo multinacionalnih korporacija može se pratiti od druge polovica 19. stoljeća procvatom cestovne logistike tj. pružne i nautičke i naravno razvitak mrežnih kanala. Svemu tome potvrđuju izumi novijeg doba kao što su stroj na paru, vlak, telegraf, električna struja i naravno avioni, ali ništa od toga ne bi bilo da banke nisu ulagale u sve to jer su se one u to vrijeme internacionalizirale. Da bi se multinacionalne korporacije nastavile razvijati po svom planu najviše zasluga je imala industrijska revolucija koja je nastala takošer u Velikoj Britaniji i nastavila se širiti po zemljama Europe (Nizozemska, Belgija, Njemačka, Danska i Švedska).
2. i 3. faza: Američkim Državama u 20. stoljeću 90 – ih godina i to je bilo razdoblje zlatnog doba jer su i korporacije ostvarile jako velik rast i razvoj povodom razvitka tehnologije i znanosti. Ništa od ovoga ne bi bilo da nisu smanjili troškove sirovina i naravno troškova za proizvodnju i kao i sve države uvoz jeftine radne snage. Sve prethodno navedeno, navodi multinacionalne korporacije kao pokretače globalizacije. “Karakterizira ih izvoz na nova svjetska tržišta, kao rezultat sve veće proizvodne moći nacionalnih gospodarstava, kao i bolje upravljanje troškovima i kontroliranje konkurencije.” [12]
4. faza: zove se outsourcing ili ispošljavanje “Devedesete godine 20. stoljeća obilježene su intenzivnom investicijskim aktivnostima multinacionalnih kompanija u tranzicijskim zemljama. Nadalje, razvoj multinacionalnih kompanija tijekom 1990-ih obilježilo je restrukturiranje lanca vrijednosti eksternalizacijom aktivnosti koje su bile manje dodane vrijednosti, a fokusirale su se na ključne aktivnosti visoke dodane vrijednosti poput financija i prodaje.” [13]

6 UTJECAJ MULTINACIONALNIH KORPORACIJA NA GLOBALIZACIJU

“Multinacionalne korporacije, razvijajući se simultano s napretkom globalizacije, jedini su stroj koji može održati tržište kao proces, jer su sposobne u jednom poduzeću koncentrirati enormne količine kapitala, tržišnu organizaciju i menadžment, što nije uspjelo ni jednoj trgovinskoj organizaciji prije njih.” [14]

One uspijevaju da državu u kojoj donose kapital potaknu na to da provedu lokalno gospodarstvo da se privatizira. Njihova strategija zasniva se po principu koje koriste i nevladine

institucije koje se zasnivaju na povećanju profita, a to uspijevaju tako da prijete prebacivanjem kapitala zemljama koje imaju jeftinu radnu snagu.

“Multinacionalne kompanije (The Multinational Company) su više nacionalna poduzeća koja ujedinjuju proizvodnju i ponudu velikih količina roba u više država i predstavljaju vrlo važne činitelje svjetske privrede. U njima je koncentriran kapital, znanje i veliki broj zaposlenih, a razloge njihova nastanka treba tražiti u zakonitostima tržišne privrede.

Primarni je cilj poduzetnika povećanje profita (dobita) i akumulacija kapitala putem viška vrijednosti u proizvodnji. U trenutku kada se kapital u matičnoj zemlji ne može povećati novim ulaganjem, traže se nova, povoljnija tržišta i sredstva prebacuju izvan državnih granica. Tako nastaju multinacionalne kompanije koje kontroliraju proizvodnju nekog proizvoda u više zemalja te kao takve postaju važan činitelj globalnog povezivanja. Vrlo su prilagodljive zakonitostima tržišta pri čemu se koriste svim raspoloživim sredstvima i oblicima rada, radi što bržeg i što većeg stjecanja profita.

Udruživanje u multinacionalnu kompaniju uvjetovano je pogodnostima koje takva globalna korporacija pruža u ostvarivanju najvećeg profita ili dobiti. Stoga je ukupno poslovanje u multinacionalnoj kompaniji brižljivo, smišljeno i vrlo prilagodljivo organizirano, pri čemu se koristi svim raspoloživim sredstvima i oblicima rada radi bržega i što većeg stjecanja dobiti.” [21]

“Temeljna zajednička obilježja multinacionalnih kompanija su:

- veličina,
- velika ekonomska moć,
- utemeljenost na znanstvenim načelima proizvodnje, tehnologije, upravljanja i organizacije rada,
- obavljanje osnovne djelatnosti u drugim državama putem inozemnih afilijacija.” [15]

Kako bi ostvarile uspjeh i što veći profit kompanije su počele povećavati svoje resurse. Pri tome nisu davale preveliku važnost društveno odgovornom poslovanju. Odluke Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država su teško pale ljudima te su počeli gubiti kontrolu nad vlastitim korporacijama.

Kao nositelj sadašnje globalizacije multinacionalne korporacije su jako dobro napredovale i obnovile svoju strukturu poslovanja, a one čine ekonomske sastavnice koje djeluju u dvije ili više zemalja neovisno o svome pravnom obliku, a sve to u sklopu zajedničke strategije i politike gdje dolazi do utjecaja zemalja različiih razina. Za multinacionalne korporacije vrlo je važan ekonomski aspekt jer se on prije svega odnosi na uvećanje gospodarstva u cijelom svijetu kroz ubrzano prekogranično kretanje robe, usluga, tehnologija i kapitala. Negativna posljedica za multinacionlane korporacije u ovom slučaju je to što kao pokretači ekonomske globalizacije znatno se smanjuje njihova vlast prema državnim vladama. Kako korporacije proširavaju svoje

poslovanje prema razvijenim zemljama i zemljama u razvoju znatno utječu i na slabije razvijene zemlje kojima napreduje tehnologija, ali naravno može utjecati i na to da sa svojom moći i veličinom prijete vladi da će se povući sa tržišta zbog toga što neke multinacionalne korporacije imaju prihode veće od BDP-a nekih država.

Kako svijet napreduje i ima olakšan i brži pristup informacijama, ali naravno i postaje sve konkurentniji zbog razvijanja multinacionalnih korporacija te time postaju znatno važnije od nacionalnih gospodarstava zbog čega se stvaraju najnoviji oblici formalne i neformalne komunikacije. Samim time multinacionalne korporacije određuju kako da djeluje domaća proizvodnja zemalja u tranziciji, ali njihova tržišna struktura, te nacionalna politika koja je vezana za izravna strana ulaganja uvelike pomaže domaćim poduzećima da se suprotstavljaju multinacionalnim korporacijama.

Nacionalne korporacije koje prepoznaju koje su glavne tržišne potrebe postižu visoku svjetsku razinu kvalitete i dobivaju naziv "ekonomski divovi" i postaju inovacijski aktivni, a ta inovativnost je u prve tri glavne karakteristike na najveće multinacionalne korporacije. U sklopu svega toga potrebno je još i da bude kontinuiran napredak u tehnologiji, te što efikasniji prijenos tehnologije kroz multinacionalne korporacije. One su veliki izvor prirodnih resursa i sirovina koje kroz međunarodno djelovanje postanu nedostupne nacionalnim kompanijama. Za ostvarivanje boljih odnosa sa zemljama partnerima potrebno je prilagoditi se vladi određene države.

Za povećani razvitak multinacionalnih korporacija po određenim tržištima i naravno po određenim zemljama jako ovisi o toj zemlji i njenoj regiji. One zemlje koje su nerazvijene i imaju jako nepovoljne uvjete ne mogu poslovati isto onako kao i razvijene zemlje izbog toga je njihovi profit manji od onih u razvijenim zemljama, Na sve to najviše utječe izbor lokacije gdje će biti središte tvrtke i to je glavna ključna uloga za razvoj u odnosu na konkurenciju. Ukoliko je organizacija velika povećava se i njena odgovornost kod donošenja odluka i zbog toga multinacionalne korporacije imaju glavnu ulogu u globalizaciji.

Da bi se tržište, tehnologija i kapital od razvijenih zemalja spojilo sa njihovim proizvodnim kapacitetom za to je potrebno imati što više velikih organizacija. Ali, i dalje je potrebno osigurati da zemlje imaju što veće koristi i da imaju manje troškova, a to bi se sve moglo ostvariti kada bi se privatni poticaji uskladili sa socijalnim troškovima.

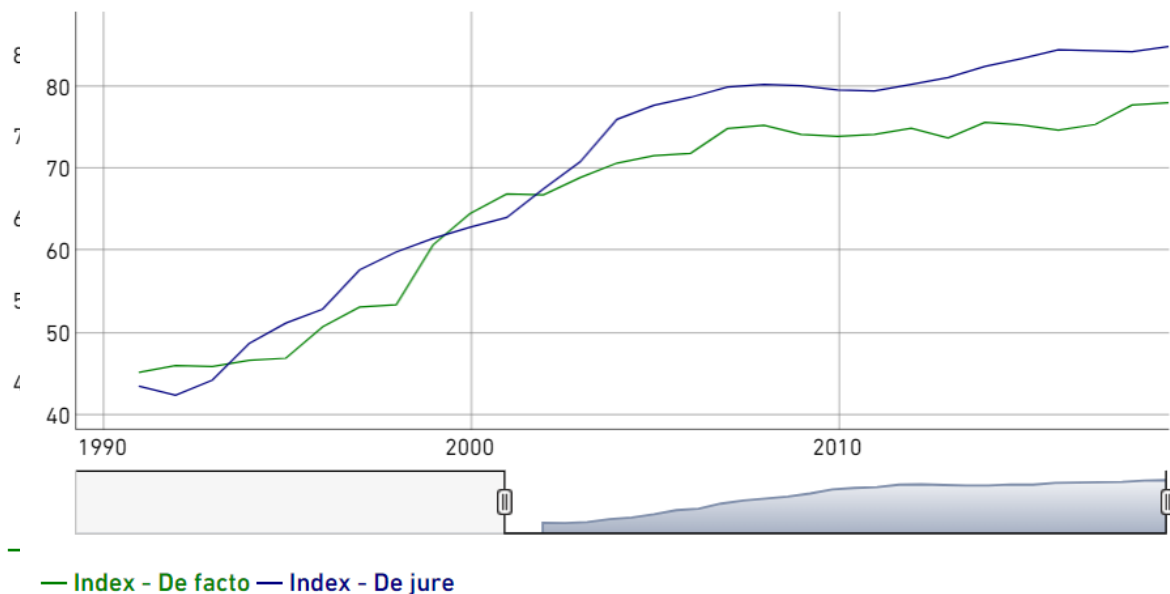
7 ANALIZA UTJECAJA GLOBALIZACIJE NA GOSPODARSTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ

Kada je izdefiniiran povijesni razvoj i nastanak globalizacije, te njegov utjecaj na cijeli svijet gdje je i objašnjena najvažnija točka globalizacije, a to su multinacionalne korporacije potrebno je i istražiti globalizacijski indeks, kretanje BDP-a i naravno inozemna izravna ulaganja za Republiku Hrvatsku i kako to sve utječe na gospodarsko stanje države.

7.1. GLOBALIZACIJSKI INDEKS HRVATSKE

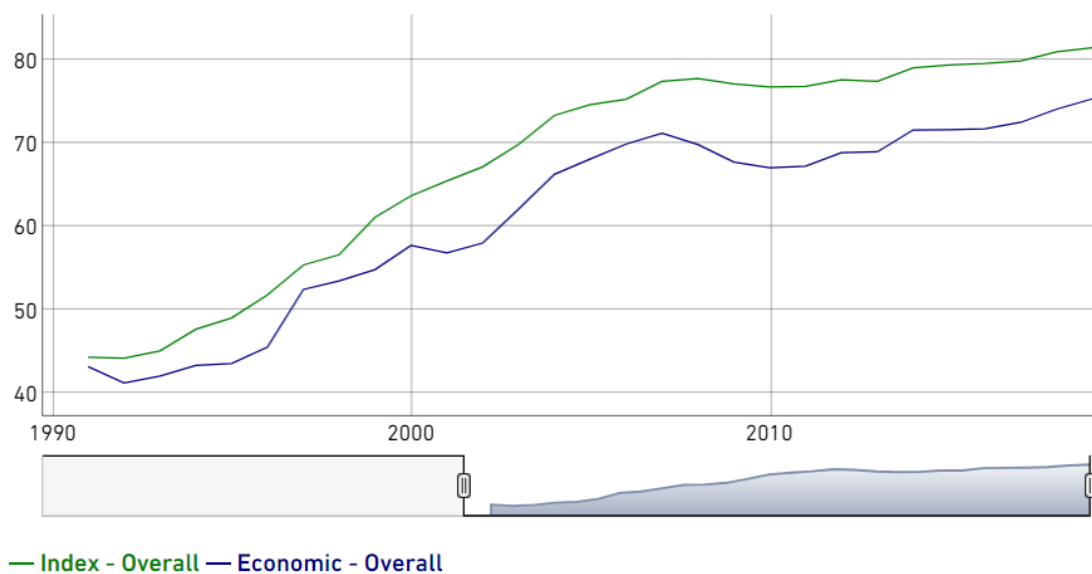
Globalizacija se pokazala kao važan element suvremenog društva i kao takva vodi se kroz ekonomske, političke i društvene elemente koji su se najviše krenuli razvijati tijekom ekspanzije tehnologije. Putem tih elemenata izračunava se kretanje globalizacije i jedino se tako može i

saznati što utječe na globalizaciju. Gospodarski razvoj se usko povezuje sa pokazateljima globalizacije koji trebaju lagani, jednostavni i biti bolje primjenjivi jer bi bilo teže analizirati sam indeks.



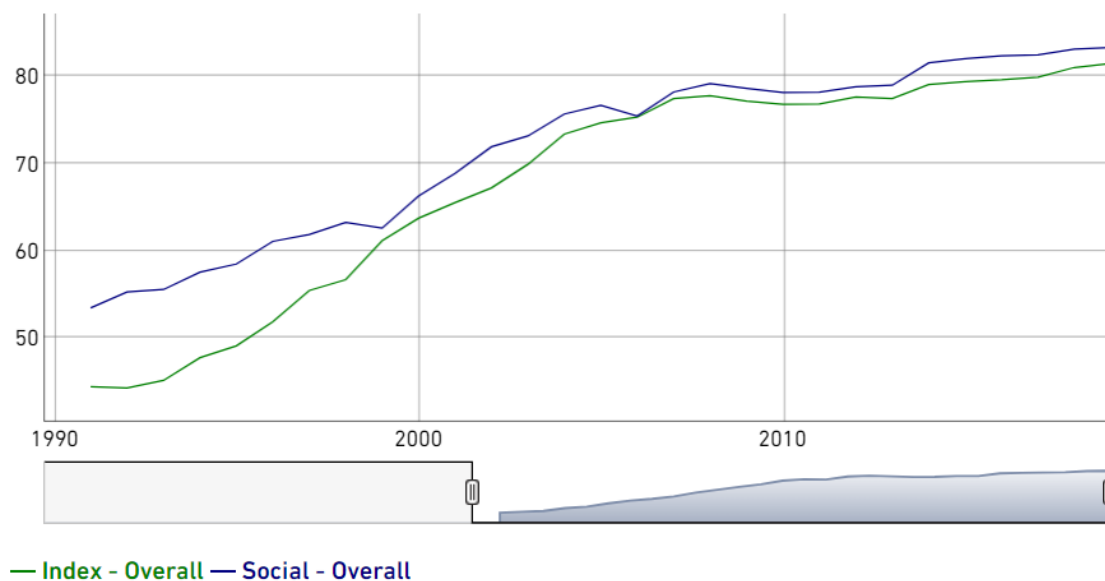
Slika 7.1. Globalizacijski indeks Hrvatske 1991.- 2019. [24]

Na slici je prikazan grafikon globalizacijskog indeksa od 1991. do 2019. godine. Iz toga se da zaključiti kako se indeks povećava što znači da je globalizacijs imala utjecaj i na Hrvatsku. Globalizacijski indeks može biti De facto i De jure stoga vidimo da je 1991. godine De facto bio 45,21, a De jure 43,54., a 2019 se znatno povećalo i to De facto na 78,07, a De jure na 84,91.



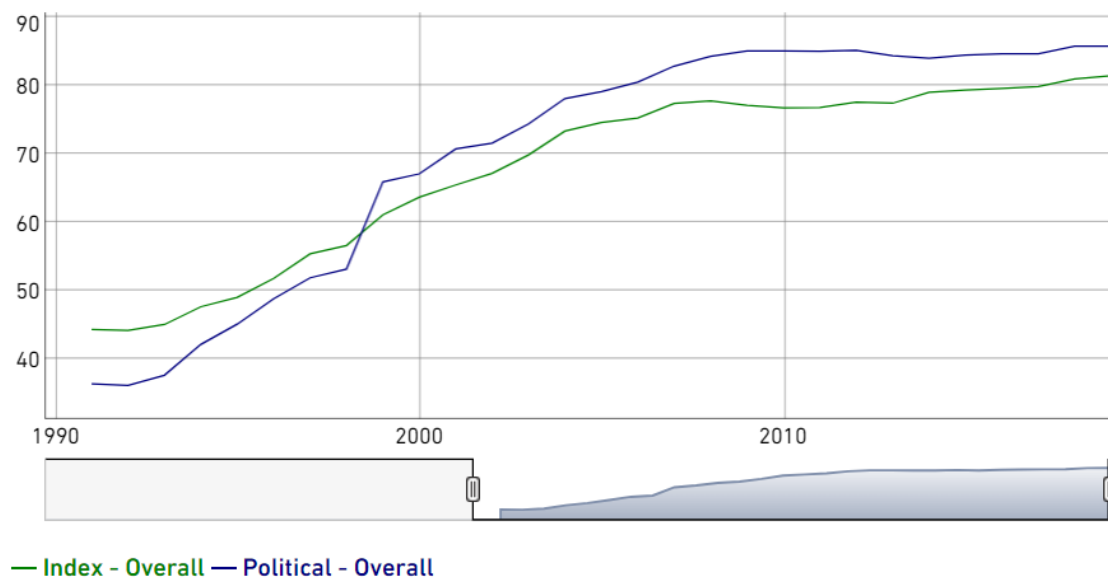
Slika 7.2. Ekonomski pokazatelj Hrvatske [24]

Na slici je prikazan ekonomski pokazatelj koji prikazuje snagu i otvorenost države gdje vidimo da je do 2007. godine Hrvatska povećavala svoj ekonomski pokazatelj na 71,24, ali se onda postotak smanjio do 2013. godine, a kada je Hrvatska ušla u Eurpsku uniju i poboljšala svoje gospodarsko stanje i otvorila tržište prema drugim državama članicama ekonomski pokazatelj je opet krenuo na povećanje.



Slika 7.3. Socijalni pokazatelj Hrvatske [24]

Kao jedan od najosjetljivijih pokazatelja globalizacije vidimo da je Hrvatska bila uspješna što se tiče socijalnog pokazatelja jer je kroz godine ostvarila samo povećanje, pa tako dosegala da



u 2019. godini pokazatelj bude čak 83,3 što je za Hrvatsku u usporedbi sa ostalim zemljama dosta dobro. Svemu tome su pridonijeli ljudi koji su nositelji za cijeli proces.

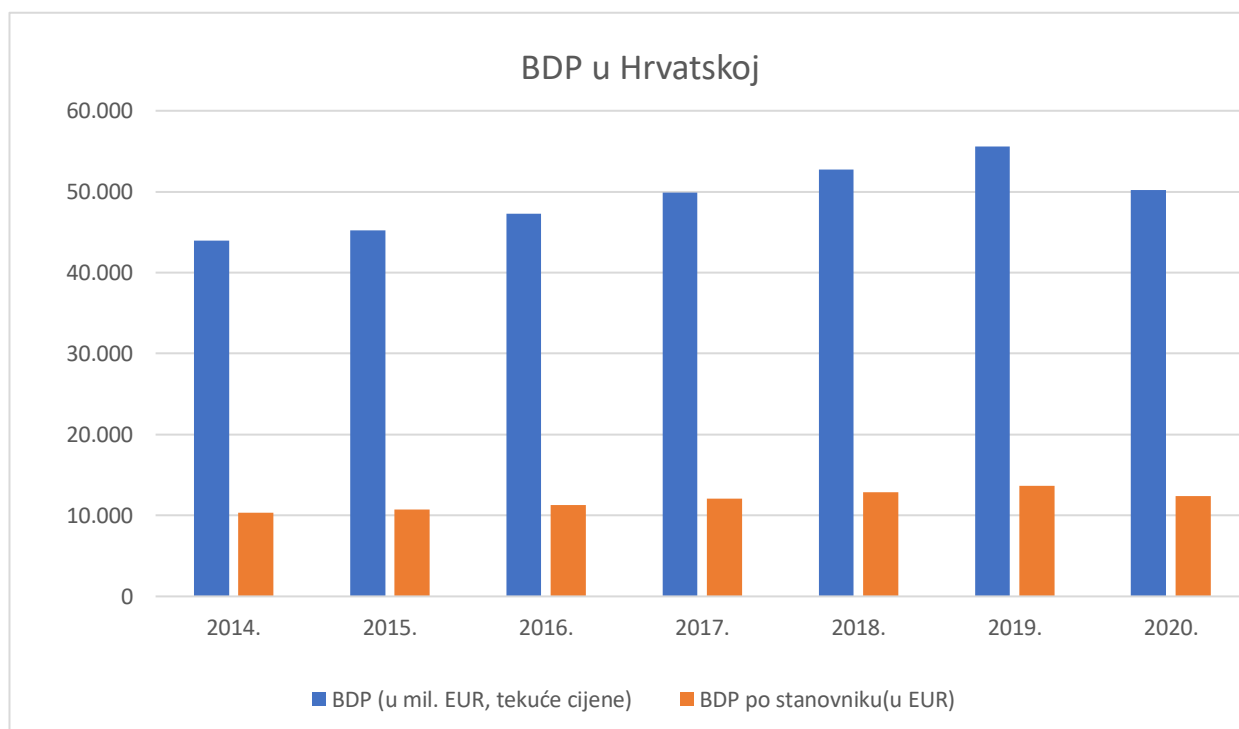
Slika 7.4. *Politički pokazatelj Hrvatske* [24]

Politički pokazatelj ovisi o tome kakav odnos ima Hrvatska sa ostalim državama. Na grafikonu možemo vidjeti da je naglo porasla 1999. godine, a 2012. godine ostvarila vrhunac na 85,21.

7.2. BDP U HRVATSKOJ

“BDP ili bruto domaći proizvod je pokazatelj ukupne vrijednosti dobara i usluga proizvedenih u zemlji tijekom cijele godine i vrlo je važan za gospodarstvo svake zemlje. Tako se, na primjer, razvijenost zemlje mjeri bruto domaćim proizvodom po stanovniku, gdje se BDP dijeli brojem stanovnika. Budući da je BDP pokazatelj koji se na cijelom svijetu računa na isti način, pomoću njega se mogu uspoređivati pojedine zemlje i njihov stupanj razvoja.” [22]

BDP u Hrvatskoj se sastoji većim dijelom od potrošnje kućanstva, a tek onda dolazi na red državna potrošnja, investicije i inozemna trgovina. Ukoliko raste BDP to znači da nam je uvoz manji s obzirom na izvoz što će dovesti do veće zaposlenosti i bolje plaće. Naravno može doći i do pada BDP -a, a to dovodi do toga da će ljudi manje trošiti, da poduzeća neće trebati puno proizvoditi te će doći do nezaposlenosti, pada zarade i investicija.



Grafikon 7.1. *Kretanje BDP-a i BDP-a po stanovniku u Hrvatskoj od 2014.-2020. godine* [25]

Na grafikonu 7.1. su prikazani podatci o kretanju BDP-a i BDP-a po stanovniku u Republici Hrvatskoj gdje možemo vidjeti da je najveći BDP bio u 2019. godini od čak 55.604 mil. EUR, također vidimo da je on utjecao i na BDP po stanovniku koji je iznosio 13.678 EUR.

COVID-19 je napravio prekretnicu u cijeloj Hrvatskoj, a naročito i na BDP, pa iz priloženog možemo vidjeti da je došlo do naglog pada BDP- u oba dvije skupine i djeluje još i danas.

7.3. INOZEMNA IZRAVNA ULAGANJA

Inozemna izravna ulaganja predstavljaju sve aktivnosti koje se vežu za investicije tvrtke, a koje se dešavaju izvan zemlje u kojoj posluju. Najučestalije njih kontroliraju tvrtke koje imaju sjedište u nekoj drugoj zemlji, a to mogu biti i ulaganja u neke proizvodne pogone.

Postoje brojni čimbenici koji mogu podijeliti izravna inozemna ulaganja te tako razlikujemo unutarnja i vanjska ulaganja. Unutarnja ulaganja podrazumijevaju ulaganje inozemnog kapitala putem raznih zajmova kako bi se potakla domaća proizvodnja, a vanjska ulaganja uključuju investiranje u inozemstvo sa vlastitim kapitalom. Što se tiče cilja ulaganja možemo reći da se ulaganje dijeli na sredstva uložena u postojeća poduzeća i na osnivanje novog poduzeća. Najisplativije je osnivati novo poduzeće upravo zbog toga što se stvara nešto novo i drugačije od ostalih pogona, te dolazi do otvaranja novih radnih mjesta gdje se iznose novija tehnologija i znanja i naravno ulagač postaje vlasnik poduzeća.

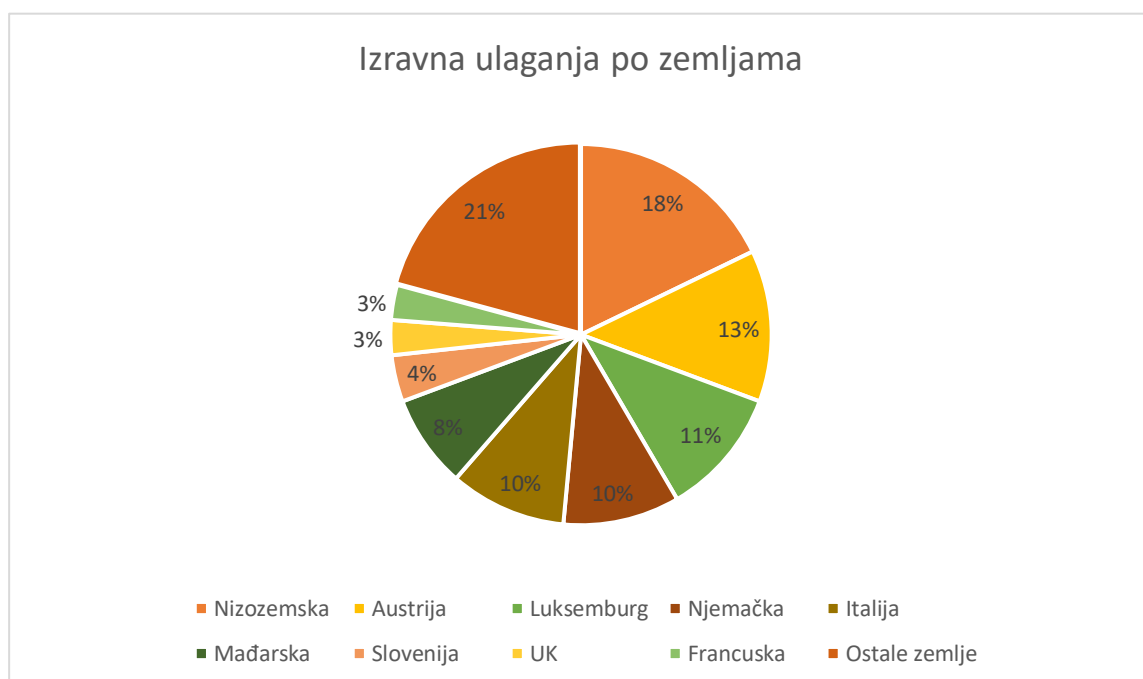
Izravna inozemna ulaganja se mogu podijeliti i prema motivu i to na tržišno orijentirana ulaganja, resursno orijentirana ulaganja, ulaganja orijentirana na maksimiziranje učinkovitosti i na strateška ulaganja. Multinacionalne korporacije investiraju na razna tržišta u inozemstvu da bi lakše pronašli kupce za svoje domaće proizvode. One još u svojim poslovnicama izvan zemlje proizvode proizvode kako bi potaknuli na izvoz iz zemlje u kojoj ima sjedište. Taj proces nazivamo tržišno orijentirana ulaganja. Dok su resursno orijentirana ulaganje nešto sasvim drugačije jer multinacionalne kompanije ulažu u one industrije koje ih opskrbljuju sa raznim inputima kako bi mogli proizvoditi svoje proizvode. Ulaganja orijentirana na maksimiziranje učinkovitosti ima svoj glavni cilj, a to je da koristi sva moguća sredstva kao što su povoljni uvjeti na tržištu, kulturni tržišni čimbenici kako bi se mogla fokusirati na proizvodnju i povećati svoje tržište. I kao zadnji strateški orijentirana tržišta se naginju prema konkurentima, tj. da se kompanije zaštite od njih na svjetskom tržištu tako što se udružuju sa tvrtkama koje imaju bolju tehnologiju.

Ulaganja još možemo podijeliti po zemlji porijekla i to na vertikalna i horizontalna ulaganja. Kod horizontalnih ulaganja dolazi do toga da se ulaže u kompanije koje imaju jako slične proizvode u inozemstvu ili se osnuje novo poduzeće koje će kopirati proizvodnju od tvrtke koja ulaže. Vertikalna ulaganja označavaju to da multinacionalne kompanije ulažu svoj kapital u

poslovnice koje proizvode neke od dijelova za njihov proizvod, a u inozemstvu su jeftiniji i pristupačniji.

Hrvatska koja je bila u tranziciji i imala mala tržišta dovela je do toga da inozemni ulagači nisu htjeli investirati u nju, pa je tek 1993. godine postala svjesna da se to mora promijeniti jer je došlo do povećanja privatizacije i liberalizacije. Bilo je teško privući inozemne ulagače stoga su propisali to da će se po prestanku ulaganja moći slobodno iznosciti novac koji se ostvari nakon ulaganja. Na dalje će se prikazati ulaganja u Hrvatsku po zemljama, djelatnostima te izravna ulaganja imovine i obveza.

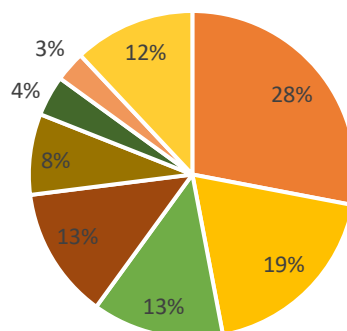
Grafikon 7.2. prikazuje podatke od 1993. – 2021. godine o izravnim ulaganjima drugih zemalja u Hrvatskoj. Stoga se može reći da je najviše ulagala Nizozemska i to čak 18%, nakon nje Austrija sa 13%, a najmanje Slovenija (4%), Francuska i UK sa 3%.



Grafikon 7.2. Izravna ulaganja po zemljama [26]

Iz podataka na grafikonu 7.3. je vidljivo da su ulaganja uglavnom fokusirana na financijske usluge (28%), a najmanje na turizam (4%) iako je on važan za Hrvatsku jer donosi najveće prihode.

Izravna ulaganja po djelatnostima



- Financijske usluge
- Proizvodnja
- Trgovina na veliko i malo
- Nekretnine
- Telekomunikacije
- Turizam
- Građevina
- Ostali sektori

Grafikon 7.3. Izravna ulaganja po djelatnostima [26]

Izravna ulaganja, Imovina^{1) 4)} u milijunima eura

| Godina | VLASNIČKA ULAGANJA | | | ZADRŽANA DOBIT ²⁾ | DUŽNIČKI INSTRUMENTI | | | UKUPNO |
|------------------------------------|------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------|------------------------------|------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------|----------------|
| | U poduzeće izravnog ulaganja | U izravnog ulagača (obrnuto ulaganje) | Između horizontalno povezanih | | U poduzeće izravnog ulaganja | U izravnog ulagača (obrnuto ulaganje) | Između horizontalno povezanih | |
| 1993. | 15,2 | 0,0 | 0,0 | n/a | n/a | n/a | n/a | 15,2 |
| 1994. | 5,7 | 0,0 | 0,0 | n/a | n/a | n/a | n/a | 5,7 |
| 1995. | 5,4 | 0,0 | 0,0 | n/a | n/a | n/a | n/a | 5,4 |
| 1996. | 20,7 | 0,0 | 0,0 | n/a | n/a | n/a | n/a | 20,7 |
| 1997. | 161,0 | 0,0 | 0,0 | 6,7 | 53,0 | 0,0 | 0,0 | 220,7 |
| 1998. | 70,1 | 0,0 | 0,0 | 2,2 | 72,9 | 0,0 | 0,0 | 145,2 |
| 1999. | 59,6 | 0,0 | 0,0 | 2,1 | -1,5 | 0,0 | 0,0 | 60,3 |
| 2000. | 37,4 | 0,0 | 0,0 | 8,5 | 9,3 | -0,2 | 0,0 | 55,0 |
| 2001. | 125,9 | 0,0 | 0,0 | 19,8 | 18,0 | -0,2 | 0,0 | 163,5 |
| 2002. | 592,8 | 0,0 | 0,0 | 8,3 | 26,2 | 0,3 | 0,0 | 627,6 |
| 2003. | 71,4 | 0,0 | 0,0 | 31,7 | 27,4 | 1,7 | 0,0 | 132,2 |
| 2004. | 93,5 | 0,0 | 0,0 | 165,8 | 68,6 | 17,2 | 0,0 | 345,1 |
| 2005. | 79,7 | 0,0 | 0,0 | 63,8 | 68,9 | -1,8 | 0,0 | 210,7 |
| 2006. | 150,0 | 0,0 | 0,0 | 63,5 | 56,4 | -17,0 | 0,0 | 252,9 |
| 2007. | 98,8 | 0,0 | 0,0 | 123,3 | 77,8 | 2,2 | 0,0 | 302,1 |
| 2008. | 817,2 | 0,0 | 0,0 | 118,6 | 116,6 | -1,7 | 1,3 | 1.052,0 |
| 2009. | 1.069,3 | 0,0 | 0,0 | -117,1 | -62,2 | 19,1 | -2,2 | 906,9 |
| 2010. | -280,8 | 0,0 | 119,8 | 7,3 | 104,6 | 13,0 | 379,7 | 343,6 |
| 2011. | -129,2 | 0,0 | 74,3 | -7,4 | 89,1 | -36,8 | -27,6 | -37,7 |
| 2012. | 105,6 | 0,0 | 0,5 | -70,8 | 18,2 | 16,1 | -115,8 | -46,2 |
| 2013. | 56,0 | 0,0 | 6,4 | -163,5 | -3,2 | 30,5 | 59,9 | -13,9 |
| 2014. | 1.564,9 | 0,0 | -0,4 | -211,9 | 167,3 | 33,2 | 66,9 | 1.620,1 |
| 2015. | 391,3 | 0,0 | 2,4 | -446,0 | 114,9 | -32,3 | -208,7 | -178,3 |
| 2016. | 111,3 | 0,0 | -192,7 | -1.562,8 | 54,5 | 49,7 | -89,1 | -1.629,1 |
| 2017. | 387,7 | 0,0 | -0,7 | -1.239,4 | 101,7 | -16,7 | 95,6 | -671,8 |
| 2018. | 106,8 | 0,0 | -0,5 | 24,8 | -23,2 | 70,0 | 57,7 | 235,5 |
| 2019. | 100,5 | 0,0 | -0,7 | 79,8 | -185,3 | -15,8 | 101,7 | 80,3 |
| 2020. | -22,2 | 0,0 | 0,4 | 227,2 | 56,0 | 110,2 | -0,1 | 371,6 |
| 1., 2. i 3. tr. 2021. ³ | 32,6 | 0,0 | 0,7 | 272,1 | 692,6 | 221,0 | 169,5 | 1.388,5 |
| UKUPNO | 5.898,3 | 0,0 | 9,6 | -2.593,3 | 1.718,4 | 461,8 | 488,8 | 5.983,6 |

Tablica 7.1. Izravna ulaganja – imovina [27]

U tablici 7.1. su prikazana izravna ulaganja imovine Hrvatske. Vlasnička ulaganja bilježe najveći rast u 2014. godini od čak 1.564,9 milijuna eura, a najveće smanjenje bilježe par godina ranije, točnije 2010. godine -280,8 milijuna eura. Što se tiče dužničkih instrumenata rast imaju u prva tri tromječja 2020. godine i to 692,6 milijuna eura, a najmanje su se zadužili 2019. godine -185,3.

| Izravna ulaganja, Obveze ^{1) 2)} u milijunima eura | | | | | | | | |
|--|------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------|------------------------------|------------------------------|---------------------------------------|-------------------------------|-----------------|
| Godina | VLASNIČKA ULAGANJA | | | ZADRŽANA DOBIT ³⁾ | DUŽNIČKI INSTRUMENTI | | | UKUPNO |
| | U poduzeće izravnog ulaganja | U izravnog ulagača (obrnuto ulaganje) | Između horizontalno povezanih | | U poduzeće izravnog ulaganja | U izravnog ulagača (obrnuto ulaganje) | Između horizontalno povezanih | |
| 1993. | 101,0 | 0,0 | 0,0 | n/a | n/a | n/a | n/a | 101,0 |
| 1994. | 92,8 | 0,0 | 0,0 | n/a | n/a | n/a | n/a | 92,8 |
| 1995. | 79,1 | 0,0 | 0,0 | n/a | n/a | n/a | n/a | 79,1 |
| 1996. | 382,1 | 0,0 | 0,0 | n/a | n/a | n/a | n/a | 382,1 |
| 1997. | 327,4 | 0,0 | 0,0 | 35,9 | 147,8 | 0,0 | 0,0 | 511,1 |
| 1998. | 581,1 | 0,0 | 0,0 | 63,9 | 196,8 | 0,0 | 0,0 | 841,7 |
| 1999. | 1.209,0 | 0,0 | 0,0 | 43,4 | 85,6 | 0,0 | 0,0 | 1.338,0 |
| 2000. | 749,1 | 0,0 | 0,0 | 86,8 | 238,1 | 3,3 | 0,0 | 1.077,4 |
| 2001. | 911,1 | 0,0 | 0,9 | 187,9 | 57,6 | 1,5 | 0,0 | 1.158,9 |
| 2002. | 718,3 | 0,0 | 0,0 | 160,9 | 167,6 | 1,1 | 0,0 | 1.048,0 |
| 2003. | 762,4 | 0,0 | 0,0 | 587,9 | 257,4 | 3,8 | 0,0 | 1.611,5 |
| 2004. | 320,3 | 0,0 | 0,0 | 291,7 | 445,2 | 3,6 | 0,0 | 1.060,8 |
| 2005. | 800,6 | 0,0 | 0,0 | 570,4 | 82,9 | -2,5 | 0,0 | 1.451,4 |
| 2006. | 1.415,5 | 0,0 | 0,0 | 703,7 | 351,3 | 11,4 | 9,7 | 2.491,7 |
| 2007. | 2.188,1 | 0,0 | 0,0 | 483,3 | 744,5 | 19,8 | -2,2 | 3.433,6 |
| 2008. | 1.882,8 | 0,0 | 0,0 | 508,5 | 364,2 | 0,8 | 929,3 | 3.685,6 |
| 2009. | 448,2 | 0,0 | 0,0 | 287,4 | 1.137,7 | 41,3 | 267,9 | 2.182,6 |
| 2010. | 261,9 | 0,0 | 0,0 | 530,5 | -200,1 | 255,8 | 305,6 | 1.153,7 |
| 2011. | 1.845,9 | 0,0 | 0,0 | 276,9 | -983,2 | -215,1 | -29,6 | 895,0 |
| 2012. | 785,1 | 0,0 | 5,0 | 255,3 | -386,2 | -21,8 | 378,1 | 1.015,4 |
| 2013. | 668,2 | 0,0 | 0,0 | -297,5 | 13,4 | 14,1 | 338,4 | 736,8 |
| 2014. | 2.233,4 | 0,0 | 0,0 | -187,8 | 100,3 | 95,7 | 69,4 | 2.311,1 |
| 2015. | 1.958,6 | 0,0 | 3,9 | -982,3 | 4,3 | -19,9 | -941,4 | 23,2 |
| 2016. | 690,7 | 0,0 | 0,0 | -290,2 | 56,1 | 72,5 | -160,6 | 368,4 |
| 2017. | 600,4 | 0,0 | 0,0 | -632,9 | 551,9 | -13,6 | -58,7 | 447,0 |
| 2018. | 755,7 | 0,0 | -0,3 | 942,0 | -357,4 | -4,5 | -251,0 | 1.084,5 |
| 2019. | 903,7 | 0,0 | 0,0 | 739,4 | 1.285,0 | 865,1 | -317,9 | 3.475,2 |
| 2020. | 655,9 | 0,0 | 0,0 | 349,4 | 91,1 | 32,6 | -83,4 | 1.045,5 |
| 1., 2. i 3. tr. 2021. ³⁾ | 919,6 | 0,0 | 0,0 | 1.472,1 | 301,5 | 39,2 | 87,0 | 2.819,4 |
| UKUPNO | 25.248,0 | 0,0 | 9,6 | 6.186,6 | 4.753,4 | 1.184,3 | 540,5 | 37.922,3 |

Tablica 7.2. Izravna ulaganja – obveze [27]

Tablica prikazuje izravna ulaganja koja se tiču obveza. Ukupna vlasnička ulaganja od 1993. – 2021. godine iznose 25.248,0 milijuna eura, a ukupni dužnički elementi su 37.922,3 milijuna eura.

7.4. ANALIZA ATLANTIC GRUPE

“Atlantic grupa posluje kao vertikalno integrirana multinacionalna kompanija čije poslovne aktivnosti uključuju istraživanje i razvoj, proizvodnju te distribuciju robe široke potrošnje u jugoistočnoj Europi, zapadnoeuropskim tržištima te Rusiji i Zajednici Neovisnih Država (ZND). Od svog osnutka u ranim 1990-ima, Atlantic Grupa je provodila strategiju razvoja temeljenu na kombinaciji organskog rasta i akvizicija, uz gotovo 50-tak preuzimanja različitih veličina, od kojih se svakako ističu ona koja su imala karakter transformacijskih preuzimanja, prije svega preuzimanje društava Cedevita i Droga Kolinska. Danas je Atlantic Grupa kompanija s: prihodima

od prodaje od 5,3 milijarde kuna, 14 modernih proizvodnih pogona (u Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji, Bosni i Hercegovini te Makedoniji), razvijenom regionalnom distribucijom, te 8 brendova s prodajom iznad 120 milijuna kuna s visokim tržišnim udjelima i prepoznatljivošću. Atlantic Grupa ima uravnoteženu prisutnost u jugoistočnoj Europi gdje ostvaruje 91% ukupne prodaje, dok se 9% odnosi na prisutnost kompanije u zapadnoj Europi, zemljama ZND-a i ostalim zemljama. Jedan su od vodećih prehrambenih proizvođača u jugoistočnoj Europi, s prominentnim brendovima iz segmenta kave - Grand kafa i Barcaffè, s rasponom brendova iz segmenta pića - Cockta, Cedevita, Kala i Kalnička, s portfeljem brendova iz segmenta slatko i slano - Smoki, Najlepše želje i Bananica, brendom Argeta iz segmenta delikatesnih namaza te funkcionalnom vodom Donat. Dodatno, Atlantic Grupa je vlasnik vodećeg ljekarničkog lanca u Hrvatskoj pod brendom Farmacia.” [23]

| (u milijunima kuna) | 2020. | % prihoda od prodaje | 2019. | % prihoda od prodaje | 2020./2019. |
|----------------------------|---------|----------------------|---------|----------------------|-------------|
| Hrvatska | 1.724,2 | 32,8% | 1.885,2 | 34,7% | (8,5%) |
| Srbija | 1.248,8 | 23,8% | 1.291,3 | 23,8% | (3,3%) |
| Slovenija | 982,1 | 18,7% | 943,1 | 17,4% | 4,1% |
| Bosna i Hercegovina | 388,2 | 7,4% | 430,3 | 7,9% | (9,8%) |
| Ostala tržišta regije* | 418,9 | 8,0% | 419,3 | 7,7% | (0,1%) |
| Ključna europska tržišta** | 251,8 | 4,8% | 220,5 | 4,1% | 14,2% |
| Rusija i ZND | 139,2 | 2,7% | 156,5 | 2,9% | (11,0%) |
| Ostala tržišta | 98,8 | 1,9% | 85,5 | 1,6% | 15,6% |
| Prihod od prodaje | 5.252,0 | 100,0% | 5.431,7 | 100,0% | (3,3%) |

Slika 7.4. Pregled prihoda od prodaje po tržištima [28]

Pregled prihoda od prodaje po tržištima uspoređen je za 2019. i 2020. godinu kao i postotak prihoda od prodaje. Najveći prihod od prodaje ostvaruje tržište u Hrvatskoj. Postotak prihoda od prodaje 2020. godine smanjio se u odnosu na 2020. godinu za 8,5% zbog utjecaja pandemije COVID - 19. Uz Hrvatsku Srbija i Slovenija bilježe najveće prihode dok ostala tržišta regije imaju nešto manji prihod. Ukupan prihod od prodaje Atlantic grupe za 2020. godinu iznosi 5.252,0 milijuna kuna dok 2019. godina ima veći prihod koji iznosi 5.431,7 milijuna kuna.

8 ZAKLJUČAK

Proces globalizacije je samo po sebi teško objasniti i dolazi do znatnog razvoja tehnologije, i interneta koji znatno pomaže poslovanju da pristupi informacijama potrebnim za njihovo poslovanje i da saznaju želje i preferencije kupaca kroz razne ankete. Zbog svega toga dolazi i do toga da se ne diskriminira ljude različite kulture, rase i da se prihvaća svaki način za poslovanje. Hrvatska je također uočila kako na pozitivan način globalizacija utječe na svijet i zbog stanja u kojem su bili shvatili su da se trebaju prilagoditi i poboljšati gospodarstvo da bi ljudi mogli biti zadovoljni svojim životom i da se smanji iseljavanje u druge države. Naravno postoje i oni koji su protiv globalizacije jer misle da nemaju pravo za reći svoje prijedloge i da se moraju pridržavati mišljenja koja dobivaju od razvijenih zemalja. Uz sve to problem je i okoliš koji je onečišćen i koji dolazi upravo od velikih multinacionalnih korporacija, ali kako vrijeme ide sve više korporacija uvodi razvrstavanje otpada u za to prilagođeno reciklažno dvorište.

Multinacionalne korporacije kao što je i rečeno su glavne za napredak globalizacije jer one šire svoje poslovanje i na druge države u kojima otvaraju svoje poslovne i tržištu od te države prodaju svoje proizvode, ali i traže investitore koji ulažu svoj kapital za daljnje napredovanje da bi se otvarala nova radna mjesta, smanjila nezaposlenost u svijetu i poboljšalo gospodarsko stanje. Danas ne postoji u svijetu zemlja u kojoj nema multinacionalne korporacije ili bar njena poslovnicu što u prijevodu znači da su ostavili svoje korijenje u poslovanju svijetom. Sve to su ekonomski poslovi koji se analiziraju na temelju kretanja BDP-a, globalizacijskog indeksa, inozemnih izravnih ulaganja i napredovanje zemalja u razvoju i razvijenih zemalja. Kroz sve navedeno da se zaključiti da je globalizacija jako utjecala na cijeli svijet i da je Hrvatska učinila veliki korak što se prilagodila tome jer je dobila dosta multinacionalnih korporacija i proširila svoje tržište dalje u svijet.

9 LITERATURA

- [1] Turek, F.: *Globalizacija i globalna sigurnost*. Varaždin; Hrvatska udruga za međunarodne studije, 1999., 159 str.
- [2] Veselica V.: *Globalizacija i nova ekonomija*. Zagreb; Ekonomski fakultet, 2007.
- [3] Pavletić V.: *Globalizacija u Hrvatskoj Hrvatska u globalizaciji*. Zagreb; Antun G. Matoš d.d., 2003.
- [4] Stewart, F.,Berry, A. Globalization and liberalization: effects of international economic relations on poverty, UN, New York, 1996., str. 9-18.
- [5] Giddens, A.: *Entfesselte Welt – Wie Globalisierung unser Leben verandert*. Surkamp
- [6] Milardović A.: *Globalizacija*. Osijek – Zagreb – Split; Panliber 1999.
- [7] Gaulle C. Discours de Dakar: Discours et messages, vol. III; str. 15113 .
- [8] Colombani, P.Le Commerce Mondial au XXI siecl, IFRI, Paris, listopad 2002., Annexe 2.
- [9] Grgić, M., Bilas, V.: *Međunarodna ekonomija*. Zagreb; Lares plus, 2008.
- [10] Andrijanić, I., Pavlović, D.: *Menadžment međunarodne trgovine*. Zagreb; Visoka poslovna škola Libertas, 2012.
- [11] Hranjec, R.: *Transnacionalne kompanije i međunarodni monopoli u svjetskom gospodarstvu*. Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, 46(93), str. 125-148
- [12] Lovrinović, I.: *Globalne financije*. Zagreb; Accent, 2015
- [13] Grgić, M., Bilas, V. i Franc, S.: *Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj*. Zagreb; Ekonomski fakultet, 2012.
- [14] Lowi, J.T.: *Naš milenij: politička znanost sučeljuje se s globalnom korporacijskom privredom*. Politička misao 38 (3), 2001, str. 60-81.
- [15] Šimleša D., op. cit., str. 69
- [16] Hrvatska i EU <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/hrvatska-i-eu/108> (pristupljeno 02.03.2022.)
- [17] Hodak, M. *Globalizacija u Republici Hrvatskoj – prednosti i nedostaci*. <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A5267/datastream/PDF/view> (pristupljeno 02.03.2022.)
- [18] Prednosti eura https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/benefits_hr (pristupljeno 02.03.2022.)

[19] Najveće multinacionalne korporacije <http://fortune.com/rankings/> (pristupljeno 02.03.2022.)

[20] Hrnjec, R.: *Transnacionalne kompanije i međunarodni monopoli u svjetskom gospodarstvu*. Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 46 No. 93, 2013, str. 125-148

[21] Multinacionalne korporacije <http://maturski.weebly.com/multinacionalne-kompanije.html> (pristupljeno 05.03.2022.)

[22] Bruto domaći proizvod <https://hr.weblogographic.com/gross-domestic-product-vs> (pristupljeno 05.03.2022.)

[23] Atlantic grupa https://www.atlanticgrupa.com/media/files/fileitem/G/Godisnje-izvjesce2020/Godisnje%20izvjesce%20Atlantic%20Grupe%20za%202020%20godinu_spreads.pdf (pristupljeno 10.03.2022.)

[24] Globalizacijski indeks <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html> (pristupljeno 16.03.2022.)

[25] Glavni makroekonomski indikatori <https://www.hnb.hr/statistika/glavni-makroekonomski-indikatori>

(pristupljeno 16.03.2022.)

[26] Izravna strana ulaganja u Hrvatskoj <https://investcroatia.gov.hr/o-hrvatskoj-2/> (pristupljeno 16.03.2022.)

[27] Inozemna izravna ulaganja <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/inozemna-izravna-ulaganja> (pristupljeno 16.03.2022.)

[28] Godišnje izvješće Atlantic grupe https://www.atlanticgrupa.com/media/files/fileitem/G/Godisnje-izvjesce-za-2020godinu/Godisnje%20izvjesce%20Atlantic%20Grupe%20za%202020%20godinu_spreads.pdf (pristupljeno 16.03.2022.)

10 POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

POPIS SLIKA:

| | |
|---|----|
| Slika 7.1. Globalizacijski indeks Hrvatske 1991.- 2019..... | 22 |
| Slika 7.2. Ekonomski pokazatelj Hrvatske | 22 |
| Slika 7.3. Socijalni pokazatelj Hrvatske..... | 23 |
| Slika 7.4. Politički pokazatelj Hrvatske..... | 24 |
| Slika 7.4. Pregled prihoda od prodaje po tržištima | 29 |

POPIS TABLICA:

| | |
|--|----|
| Tablica 7.1. Izravna ulaganja – imovina..... | 27 |
| Tablica 7.2. Izravna ulaganja – obveze | 28 |

POPIS GRAFIKONA:

| | |
|---|----|
| Grafikon 7.1. Kretanje BDP-a i BDP-a po stanovniku u Hrvatskoj od 2014.-2020. godine..... | 24 |
| Grafikon 7.2. Izravna ulaganja po zemljama | 26 |
| Grafikon 7.3. Izravna ulaganja po djelatnostima | 27 |